

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— „
Pe 3 luni . . . 7— „
Pe o lună . . . 2-40 „

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 760.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ția.

Mulțumite publice și se
deschisă costă șirul 20 ct

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

ROMÂNUL

1812—1912

Centenarul răpirei Basarabiei

La 16 maiu a. e. se împlinesc o sută de ani de când, în urma războiului turco-ruș și a încheerii păcii dela București, rușii ni-au răpit Basarabia, stăpânind-o aproape neîntrerupt. O sută de ani de când hotarul neamului nostru s'a strămutat samavolnic dela Nistrul cântecului popular, la Prutul blestemat de soartă. O sută de ani de când „poporul acesta moldovenesc, cu cârdul, cu turmele de oi, încinsese toată marginea Prutului dela un capăt la altul, mergând și venind de prin sate și de prin târguri săptămâni încheiate, cu luarea de ziua bună dela părinți, dela frați și dela rudeni, cu cari crescuse și viețuise împreună până în vremea aceea când se desparteau unii de alții pentru totdeauna“.

O sută de ani! Cât timp s'a strecurat de atunci. Câte fapte altele s'au petrecut. Câte bucurii și dureri am trăit. Câte clipe de încercată cumpănă nu s'au abătut deasupra împărăției țarului, câte restriști n'au avut să îndure bietul pământ românesc.

Și Basarabia tot pierdută a rămas. Pierdută până într'atât, încât (cred unii) mintea cea mai infierbântată de român cu dor de neam, nu și-o poate închipui redobândită.

*

Istoria împrejurărilor în care Basarabia a fost pierdută pentru români de turcii stăpânitori a rămas multă vreme întunecată. Nu se cunoșteau amănuntele adevă-

rate. Se șoptea veșnic de intrigi, de mituire, de șiretenic. Nimic precis.

În orice caz, dacă generalul rus Kutuzoff n'ar fi câștigat victoria dela Slobozia — 18 octombrie 1811 — cine știe, poate pacea începută întâi la Giurgiu și sfârșită apoi la București — 16 maiu 1812 — nu s'ar fi încheiat în condițiile pierzătoare pentru români. Rușii fuseseră mai înainte bătăuți în trei rânduri de turci, iar cabinetul din Petersburg alarmat de înfrângerile suferite, dăduse ordin lui Kutuzoff să încheie pacea cu orice preț. Mai ales că Napoleon I amenința să treacă Niemenul!

De-o trădare din partea lui Galib-Effendi, reprezentantul Turciei în conferința păcii, și a fraților Panaiotachi Moruzi dragoman și Dimitrachi Moruzi, nu poate fi vorba. Nu aceștia pot fi vinovați de pierderea Basarabiei. D. Nicolae Iorga în „*Luarea Basarabiei și Muruzestii*“ dovedește cu documentele generalului-șef Ciceagov, ale cronicarului Manolachi Drăghici, ale ofiterului francez în misiune de pace, Mériage și chiar ale generalului Langeron că frații Panaiotachi și Dimitrachi Moruzi, decapitați de turci pentru trădare, n'au fost decât victimele „intrigilor grecești“ ale atâtor familii rivale Moruzestilor și ale „insinuațiilor străine“.

Deci pierderea Basarabiei se dovedește altor împrejurări decât acestora. D. Nicolae Iorga conchide că „*pacea dela București, deci pierderea Basarabiei a rezultat din zăbava politică franceză, care reflecta egoizmul și ne-*

statornicia lui Napoleon I și din neîncrederea turcilor în astfel de planuri geniale, cari se puteau rezolvi lesne în peirea lor“.

Și că așa e, o spune însuș generalul rus Langeron: „*Rusia are datorii eterne față de Andrassy — negociatorul Franței în pacea dela București. — Nu e nici o îndoială că, de-ar fi venit la timp — cu scrisoarea lui Napoleon I, prin care acesta arăta turcilor ruperea relațiilor cu Rusia și deci începerea războiului din 1812, expediția în Rusia — și putea ușor s'o facă — ar fi împiedecat pacea și atunci am fi stat foarte rău. Andrassy a călătorit ca un ambasador, când trebuia să alerge ca un curier. S'a oprit, s'a distrat pretutindeni și a găsit pacea făcută“.*

Iar noi am rămas cu Basarabia pierdută în mâinile rușilor cari tocmai atunci nu știau cum să întimpine victorioși expediția năvălitoare a lui Napoleon și când, ca atare, ar fi fost mulțumiți să încheie cea mai conciliantă pace!

Așa se pierde o țară. Așa se răpește unui popor frânturi din trupul său. Prin gesturi de jongleuri politici, prin indolența unora, prin prostia și șiretenia altora, dar mai presus prin perfidia de veacuri a aceleia ce ținea stăpânirea Constantinopolului.

Pravoslavnicii ruși, cei ce veniseră în țările române cu gândul creștinesc de a ne mântui de prădăciunile Pasvangiilor și de influența prea puternică a Franței, ne miluise cu prisosință.

Prădăciunile Pasvangiilor! Inchipuiri. Prădăciunile rușilor, da. Ocupația rasească — 1806—1812 — e pilda celei mai neînchipuite siluiri: ea un popor poate exercita

MĂNIILE OCEANULUI.

*Atlanticul se sbuciumă 'n victorii
Și-și cheamă peștii toți la sărbătoare.
Pământule! tu lași atâtea jertfe
În cucerirea ta îngrozitoare!*

*Dorm în adâncuri azi atâți tezauri
Și doarme-atâtea sete de viață,
Pământule! copiii tăi, cu Moartea
I-au logodit tiranii munți de ghiață.*

*Atâtea guri au amuțit în valuri
Plângând în neputința lor nătângă,
Că mii de ani în clocot oceanul
Va trebui triumful să și-l plângă.*

*Pământule! împacă-te cu tine,
Căci mințile sunt flori otrăvitoare...
Atlanticul se sbuciumă 'n victorii
Și-și cheamă peștii toți la sărbătoare.*

A Cotruș.

Un „rendez-vous“

De Ferdinand Schuster

Trad. de Ilie Marin

Și-a cumpărat pomadă, ca să-și ungă părul, trei gulere nouă și două cravate minunate, și a început să-și facă toaleta pentru de seară. S'a bucurat de sta să-și iasă din piele de bucurie când a desfăcut pachetul după pachetel, s'a bucurat mai cu seamă de cravatele moderne, cari l-au costat amândouă numai o singură coroană, în loc de două. fiindcă commis-ul din prăvălie s'a greșit când a notat în bloc suma, ce avea să plătească. S'a bucurat și de cele trei gulere, cari i steteau de minune — cele ale fratelui mai mare erau ele bine conservate, nu-i vorba, dar erau, cu toate astea, mai largi cu câțiva centimetri.

Erau cine și jumătate; pe șapte avea „rendez-vous“-ul. Prin urmare îi mai rămânea un ceas și jumătate pentru toaletă. Pantaloniul costumului celui nou — călești de curând. Ii prinse cu vârful degetelor și se uită la ei încă odată, de sus până jos. Aaaa! Și ghetetele erau curățate! *All right!* Pe mâine avea, la adevă, să se mai pregătească din englezească și din contabilitate. Prea târziu pentru așa ceva! N'aveai ce să mai zici — s'a gătat socoteala! Mult mai important era acum, de sigur, să ajungă la timp la „rendez-vous“, căci mai avea el timp de o sută și de o mie de ori în viață să se prepare din contabilitate, până când pentru „rendez-vous“...

A văzut și el că are dreptate cu raționamentul său și a început să se spale pe față. Într'aceea a băgat de seamă ce schimbare ciudată se petrece cu exteriorul său și a ajuns la convingerea, că un om, care se spală și se îmbracă bine, arată că la urma urmelor, cu totul altfel, ca mai înainte.

Când a văzut-o pentru întâia dată...

Ei da! D-voastră nici nu știți despre cine e vorba. E vorba de Anny*), de Anny din bodega de vinuri din Deidesheim, de Anny, care pe lângă toți cei șaptesprezece anișori ai ei, totuși e o domnișoară, care servește minnat pe oaspeți. Ea i-a fost recomandat lui, adevă d-lui Kerringer, (academia de comerț, anul al doilea) din partea unui cunoscut.

— „Domnule Kerringer“, i-a zis Anny, când l'a văzut pentru întâia dată, „pofteste odată și-mi fă o vizită în bodega Deidesheim“.

Domnul Kerringer primea însă numai o coroană și douăzeci de bani în fiecare săptămână, pentru rechizite de școală, și de aceea i-a răspuns că tocmai acum îi este timpul foarte scump. Cel puțin până la sfârșitul semestrului, când capătă pentru fiecare „eminent“ câte două coroane și câte o coroană pentru fiecare „suficient“.

Când l'a văzut pentru a doua oară l'a întrebat Anny, când s'a interesat el cum îi merge: „Domnule Kerringer, vii să mă iai mâine din bodega? Vrei?“

*) diminutiv dela Anna.

asupra altuia. *In ea se reflectă tot sufletul barbar și primitiv al unui cuceritor lipsit de cel mai elementar simț de omenie.* Ce ne descrie Mériago delegatul francez în conferința păcii dela București, Fornetty consul la Iași, cronicarul Zilot-Românul, e spăimântător:

„Armata rusească a mâncat țările române așa de rău, că la începutul lui 1809 ele nu mai înfățișau decât inchipuirea unui deșert!”

„Jăluirea nu avea loc pentru că toți erau căpușiți cu hrăpire și mituire; dreptatea ziceau că a perit fiind vremile turburi. Lege, suflet, Dumnezeu, răsplătire, ziceau că sunt toate minciuni și basme călugărești”.

Iar când românii desnădăjduți se plâng comandantului general și chiar împăratului Alexandru, Kutuzoff le răspunde: „*vă las ochii să plângeți*”. Împăratul Alexandru însuși e îngrozit de sălbătăciile armatei sale și de „incapacitatea molăului, bătrânului și stricatului generalisim dela Dunăre Kutuzoff”.

În aceste împrejurări triste, rușinoase și nedemne pentru ruși, a fost răpită Basarabia.

*

S'au strecurat de atuncia o sută de ani. Domnia rusească asupra Basarabiei s'a dovedit a fi infructuoasă. Și nu trebuie să vedem în acest lucru slăbiciunea unui sistem oare care de opresiune. Nu; rușii știu cum trebuie să asuprească un popor — ni-o pot spune și Polonii împușcați prin răspântii și case; — sunt neîntrecuți în brutalitate și autocratism. Neizbânda lor trebuie s'o căutăm în rezistența spăimântătoare cu care românii au știut să se apere în fața atacurilor rusești de deznăționalizare”.

La 1812 românii numărau 90.000 de suflete. Astăzi la 1912, după o sută de ani de stăpânire ei au atins cifra de 2 milioane. Cercetările au dovedit că românii pe lângă că și-au păstrat neatinsă ființa lor etnică dar au romanizat și parte din slavii colonizați! Și nu trebuie să ne mirăm.

Trăim în secolul naționalităților. Popoare mici și ingenunchiate, neamuri încă-

tușate despotice în lanțuri de stăpânire brutală năzuesc să se consolideze. Pretutindeni pământurile intră în stăpânirea locuitorilor de baștină. *Cu glas din ce în ce mai puternic istoria își revindeacă aceiaș cale firească de continuitate tradițională.*

Iar stăpânitorii se văd din ce în ce mai slăbiți în autocratismul lor.

Vitalitatea neamului nostru românesc din Basarabia nu e o minune. E o realitate obișnuită. E semnul firesc de viață a oricărei ființe.

Mai puternic decât cel mai diavolesc ucaz de asuprire mesteșugită, nervul viu al unui popor de două milioane oțelește și reîmprospătează energiile irosite în luptă.

Să fim siguri. Sufletul și viața unui popor nu se pot nimici. Din contră, lovite și prigonite cu dușmănie, ele cresc, se împietresc în puteri, doboară orice piedici — cât de grele, cât de perfide.

Au pierit polonii-ruși? S'au întărit. Au pierit românii? S'au înmulțit.

Prăznuiesc astăzi rușii un centenar de veșnică înmormântare a unui popor adorat? Desigur nu. O spunem cu toată siguranța.

Ecoul de unitate sufletească și culturală pe care l-a trezit această tristă sărbătoare în rândurile românilor de pretutindeni e cea mai elocventă dovadă de viață a Basarabiei.

Și atunci? Și atunci iată că după o sută de ani de asuprire muscălească, când se credea că și pierdută provincia Basarabiei, iată un ziar imperialist din Petersburg care prin pana lui Durnowo, fost ministru de interne, cere guvernului o cât mai grabnică apropiere de România și o politică cât mai îngăduitoare față de basarabeni.

Și pentru ce? Pentru că „românii sânt un popor de 14 mil. viteaz și în care oricând trebuie să căutăm sprijin”!

Puteam cere rușilor, *mai ales acum*, o recunoaștere mai umilitoare a rătăcitei lor politici de împilare față de un popor în care ei singuri recunosc un „tovarăș” prețios? Desigur nu. Și cu toate acestea ni-au dat-o!

E un triumf al nostru! E un triumf al Basarabiei în viață!

Iași.

Spiridon Carpus

INTERNE

Apel către studenții români de pretutindeni.

Fraților!

Se împlinesc 3 ani dela primul congres al tuturor studenților români, care s'a desfășurat în mod așa de înălțător în vechea capitală a Moldovei: Iași — unde s'a luat hotărârea, ca viitorul congres să se țină în Cluj.

Fiind timpul înaintat, căci nu peste mult se va sfârși și semestrul de vară, când fiecare din noi ne vom întoarce la vetrele părintești e ușor de înțeles, că atunci nu se vor putea face pregătirile pentru congres așa cum trebuie. De aceea ne luăm permisiunea, să adresăm acest apel, îndecosebi fraților din gatul liber al României, pentru ca întrând legăturile necesare, să putem stabili timpul programul congresului și numirea delegațiilor cari vor reprezenta diferitele ținuturi locale de români.

Și o facem tocmai noi aceasta, nu pentru a ne face interesanți, nici pentru a lua rol de conducători, ci deoarece depeșim ființă de toate centrele de cultură românească simțim mai mult neapărata trebuință a unei întâlniri sufletești de felul congresului. De aceea îi rugăm pe cei chemați, centrele studențești din București și Iași, să-și spuiе cuvântul. Le vom fi foarte recunoscători.

Viena, 17 aprilie v. 1912.

Cu dragoste frățească:

Pentru comitet:

D. Marmeliuc,
președinte.Nicolae Sc. Ștefan,
secretar general.

Sfârșitul ședințelor delegațiunii austriece ieri s'au terminat debaterile și în delegațiunea austriacă. Primul orator al ședinței de ieri, delegatul *Sustersici*, critică unele pasagi nu îndes de lămurite din expozeul ministrului de externe trecând apoi la chestia croată, spune că cea mai mare datorie a tuturor factorilor serioși din Austria e să dea cu toții mână și să pună în sfârșit jocul primejdios al maghiarilor cu soarta Austriei.

Ministrul de finanțe, Bilinski, polemizând vorbirea lui Schwarzenberg regretă din inimă nu are puterea de a rezolvi o problemă ur-

Domnul Kerringer și-a gândit la cuvintele astea: „A naibii fată, asta mă apucă ca cu telegraful!”

„Nu e cu cale să-i fugi din drum”, și-a zis el, cu multă dreptate, și i-a răspuns deci, trăgându-i vorba: „Bine, dacă tocmai voiești”.

Ea voia. De aceea mergea el astăzi să oscoată din bodegă...

Programul și l-a făcut Kerringer de multă vreme. Numai cu speșele nu-i prea venea lui la socoteală. Socotele încurcate! De aceea s'a dus la prietinel său Renner — acela, care i-a recomandat pe Anny, — ca să-l ajute. Bani, nu-i vorba, nu i-a împrumutat Renner — fiindcă n'avea nici el vre-odată, — dar l-a cinstit cu un car de sfaturi bune.

Astfel săvârși Kerringer în timpul din urmă o mulțime de lucruri prea — ciudate. Nu-și scoțea, de-o pildă, niciodată ceasornicul său frumos de argint, primit de ziua numelui, din buzunarul vestei, ci întreba totdeauna pe alteineva la câte ceasuri sunt. Sau ieșea afară pe o vreme relativ destul de frumoasă îmbrăcat în paltonul său de iarnă nou nou, o bunădată de palton și se întorcea acasă ușurel de tot, cu pasul săltăreț, fără de palton, fluturându-și vesel bastonașul de plimbare.

S'au petrecut în zilele următoare mai multe lucruri de astea — până ce și-a economisit Kerringer patruzece de coroane. Așa ceva încă nu i-se întâmplase în întreaga viață lui. Cu patruzece de coroane nu prea puteai să începi lucruri mari, dacă

te gândești binisor. Un supu și celelalte cu o damă, costă, la adecă, dacă vrei să te arăți om în toată firea, chiar mai mult — așa s'a gândit și Kerringer, de aceea s'a dus și a amanetat la muntele de pietate șase părechi de tacâmuri de argint din dulapul de rezervă. Într'aceea s'a îmbrăcat, a dat drept răspuns întrebării îngrijate a mamei sale, că se duce să apuce un loc de stat în picioare la teatrul popular (Deutsches Volkstheater) și a plecat la bodegă.

A fost silit să aștepte un sfert de oră până ce a sosit ea. El i-a făcut propunerea să meargă amândoi să „suzeze”.

Ea i-a răspuns, că au acasă în seara asta vițel prăjit, care-i place nespuse de mult, încât nu va putea să suzeze cu dânsul.

El i-a propus să între într'o cafea.

Anny nu poate să ia cafea, seara.

Atunci un cognac.

Cognac cu atât mai puțin.

L-a cuprins o frică grozavă, căci n'avea ce să se facă cu atâta bănet!

Mare noroc, că a venit cu propunerea, Anny în proximal moment, să se plimbe amândoi pe Alserstrasse. Era cel puțin o propunere concretă, la care te puteai învoi să o duci în îndeplinire, deși n'avea la aparență, nici o țință logică.

S'au apucat deci, să se plimbe pe Alserstrasse.

Anny a început să fie cuprinsă de grije. Avea nevoie de flori nouă pe pălărie. Din întâmplare au dat tocmai prin apropierea unei prăvălii cu flori. Vrea să stea afară? Nu, Kerringer nu vrea să stea afară. L-acostat gluma nouă coroane, căci Anny și-a ales pe lângă flori, un buchet legat minunat pe care-l puteai atârna și în păr, și îl puteai purta și la piept.

Avea dorința Anny să aibă un voal. Kerringer s'a răsândit două secunde, dacă nu fi mai bine să o aștepte afară. A intrat însă înăuntru și a plătit două coroane și patruzece.

Mai apoi îi trebuiau ei mănuși albe și bluză nouă de mătăasă și a lăsat să o fotografie la lumină electrică, — o duzină de fotografii.

Domnul Kerringer fu cuprins de un fel de beție. Cam așa, cum ți-se întâmplă într'o cafea de noapte. Plătea și cumpăra orișice ar fi dorit fără ca să se opună câtuș de puțin.

Restul i-l'a luat Anny, în sfârșit, într'o puzuleț, cumpărându-și o garnitură de pieptene, pachete de ace de păr și două săpunuri.

După astea s'au dus către casă. Amândoi erau taziati, și el, deși nu știa pentru ce. Risipa aceluia de bani, procurarea aceasta de fericire pe care o avea altuia și vecinica aceasta arătare prin prăvălii, îmbătăte. Era atât de fericit, atât de fericit, precum nu fusese de multă vreme, cum nu fusese nici niciodată în viață.

cum e aceea a trializmului. Trebuie să ne dăm toată silința ca să deșteptăm în poporul din Bosnia sentimente de dragoste și alipire la monarhie și atunci vom putea vorbi de organizare sistematică a țării. Desvoaltă pe larg intențiile ce le are cu privire la completarea rețelei liniilor ferate din Bosnia și Herțegovina. Iau încă cuvântul Tusar, Ellenbogen și alții și la urmă contele Berchtold, rostind un discurs mai lung care însă nu spune nimic nou.

*

Situația politică. Proxima ședință a camerei ungare e convocată pe luni la orele 10 a. m. În ședința aceasta se vor începe discuțiile asupra declarațiilor ce le-a făcut Lacaci cu ocaziunea prezentării sale în cameră, cu privire la problemele actuale ale parlamentului ungar. Luni își vor preciza șefii partidelor maghiare atitudinea față de noul cabinet Lukács. Paralel cu desbaterile parlamentare se vor continua și tratativele lui Lukács cu Justh, care spre acest scop a plecat deja astăzi la Budapesta.

*

Probabila audiență a d-lui Jusztth. Ziarul *Neues Wiener Tagblatt* publică în numărul său de azi știrea senzațională, că d-nul Justh va fi chemat peste câteva zile la monarhul, pentru a i-se spune *definitiv și categoric*, că în chestiunea reformelor militare monarhul nu este aplicat să-și echimbe hotărârea și că orice proiect care ar ținti o rezolvire provizorie a problemei este apriori părăsit la curte. Adevărindu-se știrea aceasta, ziarul vienez speră într-o probabilă și grabnică aplanare a crizei parlamentare în Ungaria.

În cercurile politice din Budapesta s'a vorbit mult azi despre informația lui N. W. T., următoarea declarație a d-lui Justh a tăiat însă firul combinațiilor:

— Până astăzi n'am aflat încă de vre-o dorință a monarhului de a-mi cere părerea, dar și de altfel pot să repet declarația mea, că fără *votul universal pacea nici nu se poate închipui*.

Se mai svonește în cercurile budapestane, că contele Batthyány ar fi reușit să compue un proiect de reformă electorală, care să mulțumească și așteptările partidului guvernamental.

— „Să nu crezi”, — zise ea, când mergeau plini de pachete de pe Alterstrasse, „să nu crezi că mi-am dat „rendez-vous” cu tine ca să-mi plătești lucrurile astea. Să nu crezi așa ceva!”

— Da' cum să cred! — zise el, și ea se liniști.

Se apropiară de poarta casei ei.

— „Acum am să-ți spun de ce mi-am cumpărat toate astea. Să-mi dai *cuvântul* tău însă, că n'ai să spui nimănui”.

El i-a dat cuvântul de *onoare*, că n'are să spună cuiva ceva.

— „Știi, mi-am făcut planul așa: plec mâine dimineață la Praga, și stăpâna din prăvălia unde sunt, nu știe încă nimica. Să bagi numai de seamă, cum o să se cătrănescă aia...”

S'a gândit și el câtva timp, apoi a recunoscut și el adevărul.

Da, de fapt, avea să se cătrănescă rău...

Ura popoarelor

Nu e de azi de ieri, ci a devenit de multă vreme cronică, tânguirea heghemonilor noștri despre urgisirea nației maghiare, nu numai de către popoarele conlocuitoare și încunjurătoare, dar chiar și de către acelea mai depărtate, a căror interesare de stările interne din Ungaria nu poate să fie decât de ordine pur principiară, umanitară, sau de drept și dreptate în înțelesul cel mai curat, desbrăcat de orice considerații ce i-ar putea atinge mai mult sau mai puțin direct și pe dânșii. Așa am văzut zilele trecute un ziar maghiar plângându-se că până și în America se ivesc publicații prin cari nația stăpânitoare din Ungaria e *calomniată*, și aceasta numai și numai *din ură* față de dânsa... Pretinsele *calomnii* nu erau, bine înțeles, decât o descriere adevărată, și încă blajină, a stărilor din jumătatea răsăriteană a monarhiei noastre. Dar *ura*, pretinsa ură, ce explicație să poată avea? — despre aceasta ziarul maghiar, în turburarea amărăciunii sale, a uitat să spună vr'un cuvânt.

Dar ce ar fi și putut să spună, ce ar putea să spună, organele amărate ale șovinismului maghiar, despre *cauzele* urei de care pretind că atâtea popoare ar fi animate față de mândra și nobila rasă maghiară?... Nimica, nimic alt n'ar putea găsi, — căci doar popoarele nu se urăsc așa fără nici un motiv între ele, — decât *nedreptatea* pe care, în numele nației maghiare, stăpânitorii de astăzi din Ungaria o fac națiunilor conlocuitoare și atitudinea *agresivă* pe care o iau față de popoarele încunjurătoare, și între acestea chiar și față de *neamțul* al cărui sprijin de altfel e tocmai una din condițiile de viață indispensabile a însăși maghiarimii.

Purtarea și atitudinea *aceasta* a tiranilor noștri din Ungaria e judecată și condamnată și aiurea, — în toată lumea bine-simțitoare și dreptcugetătoare. — Nu *ură* s'ar putea deci numi, cu numele cel adevărat, pornirea din care porcede „calomniarea” aceasta consecventă a tiraniei din Ungaria, prin zugrăvirea ei... așa cum este și cum băntuie. Nu ură, în tot cazul, din partea acelor cari n'au nici un motiv să se lase cuprinși de un asemenea sentiment, neavând altminteri nici în clin nici în mănec, neavând absolut nimica de împărțit nici cu nația maghiară, nici cu povățuitorii ei pe căile de răstăcere pe cari o poartă.

Dar poate să fie și *ură*. Poate să fie ură, din partea acelor cari prea mult au suferit și sufer de pe urma apăsărilor, a sgramării demnității, aspirațiilor, existenței lor naționale chiar... Căci unde poate fi mintea sucită, care să se aștepte la *dragoste* din partea victimei față de călăul său?... Ar fi a minți firii în față, a palmui ordinea etern naturală a lucrurilor, să pretinzi sau să simulezi așa ceva.

Deci *ură* văd șovinistii noștri și în

manifestațiile din zilele din urmă ale croaților și slovenilor, și, concomitent, și în acelea ale altor slavi de sud, cari se solidarizează cu acești frați ai lor de sânge. O deputație de studenți croați a fost denunțată la Belgrad, — „unde de asemenea”, își repetă șovinistii cântecul, „noi maghiarii suntem atât de fierbinte iubiți”, — și acolo au strigat, la o serbare a gimnasticilor sârbi: „Trăiască regele slavilor de sud, Petru Karagheorghievici!” — Manifestație de ură deci, și aceasta, împotriva regelui maghiar, — și asta încă n'ar fi nimic, dar împotriva — nației maghiare, și asta e totul. Manifestație a întreg slavismului de sud, a tuturor acestor popoare, dintre cari unele conlocuitoare, în acelaș stat, cu maghiarii, iar altele numai vecine. Ia fel, toate, urăsc pe maghiar, — și drept este, în adevăr, a recunoaște că nu-l iubesc, că nu a fost și nu este astăzi nație mai urgisită în tot orientul Europei...

Din a cui vină? Din a *nației*? Nu, desigur, căci nu e ea atât de rea și de haină, pe cât vreau să o facă acei ce au uzurpat dreptul de a vorbi și a făptui în numele ei; dar de sigur din a unora ca aceia cari, nici în această împrejurare, și în nici una alta când văd manifestându-se astfel de simptome de *ură*, nu se gândesc la cauzele, la obârșia lor, nu se gândesc la mijloacele prin cari ele ar putea fi evitate, tămăduite, nu, — ci dimpotrivă, se gândesc cum ar putea fi sgândărite și mai mult, cum ar putea fi duse la ultima exasperare...

A aceloră este vina, și a aceloră va fi odată — dacă va fi să fie, — greaua, fatala răspundere, cari când văd manifestându-se reacțiunea unei stări bolnăvicioase de dânșii provocate, nu se gândesc la vindecare, ci — *la răsbunare!*

Răsbunarea față de slavii de sud, ar fi ca presa maghiară să înceapă o *campanie de știri false*, despre băntuiri de epidemii, etc., prin cari să deturneze pe oaspeții maghiari dela vizitarea localităților de vilegiatură din Carintia, Carniola, Dalmația, etc. Astfel slavii din aceste provincii, cari trăiesc numai din banii vilegiatorilor maghiari, ar fi expuși să moară de foame, și deci iată-i pedepsiți pentru „calomniile” lor împotriva maghiarilor... — Acestea sunt, bineînțeles, copilării, sunt ridicole, cu toată lipsa de simț moral ce dovedește propunerea lor... Dar este ceva mai serios și mai sombru ca perspectivă de viitor, este *răsbunarea* ce o pregătește și o pune la cale oficialitatea maghiară... *Această* răsbunare care, sămănată cu tot mai multă îndârjire, va mai da și alte roade, în fața cărora vor încremeni încă de spaima urii, sămănătorii ei.

Și aceasta, poate că nu numai în Croația.

NEUMANN M.

croitor pentru haine de bărbați
furnizor al curții imp. și reg.

Magazin de haine pentru bărbați.
:: pentru copii și pentru femei ::

ARAD

Mărfuri excelente.

Despărțământ special pentru comenzi după măsură.

EXTERNE

Regele Montenegrului amenințat. Iovanovici fostul prim-ministru al Montenegrului l-a amenințat prin o telegramă pe Nichita, regele Montenegrului. În telegrama aceasta fostul prim-ministru protestează contra terorismului, ce l-ar exercita Nichita în regatul său și amenință, la caz dacă regele nu va sfârși cu acest terorism, emigranții montenegri vor rescula poporul. Amenințarea aceasta, se consideră ca o încercare de răsunare. Cu vre-o 6 ani mai înainte Ioanovici a fost suspiciat, că ar fi făcut o conjurație contra regelui Nichita. Adus înaintea judecătorei, a fost judecat la închisoare pe viață. La vre-o două săptămâni a evadat și s'a refugiat la Constantinopol.

Republica China. Din Peking sosesc știri, cari vestesc noi pericole pentru tinăra republică. Între Iuanșikai președintele republicii și prim-ministrul Taongtsaoi, s'a început o luptă înverșunată. Taongtsaoi afirmative caută să-l răstoarne pe Iuanșikai și să ajungă el dictator.

Prim-ministrul se opune hotărât dorinței puterilor mari, cari cer ca desarmarea trupelor din sud să se întâmple sub controla atașărilor militari a puterilor.

Politica Rusiei cu privire la Balcani și Bulgaria. Ferdinand, regele Bulgariei — după cum se telegrafiază din Sofia — l-a trimis pe Danev, președintele Sobraniei și fost prim-ministru, la Livadia, ca să ceară informații intime dela Nicolae Tarul Rusiei, asupra politicii Rusiei cu privire la Balcani. Danev a fost încredințat cu această misiune, ca cel mai potrivit pentru aceasta, fiind el ginerul decedatului Tankov, măestrul politicii rusele bulgare și președintele actual al partidului țancovist.

Svedia republică! O telegramă din Stockholm aduce știrea, că în ședința de joi a camerei svediane primarul orașenesc socialist, Lindhagen a făcut o propunere, în urma căreia camera să hotărască în principiu detronizarea familiei regale și totodată încetarea formei de stat monarhice și constituirea republicii. Lindhagen a motivat propunerea sa pe larg, fiind întrerupt în mai multe rânduri de către ceilalți deputați.

În vedere schimbări în guvernul rusesc. Sângerările de pe teritoriul râului Lena, unde au fost împușcați la vre-o 250 muncitori, iar 300 grav răniți, vor avea ca urmare reconstruirea cabinetului Kokowzew. Partidele sunt foarte înverșunate și atacul lor se îndreaptă mai cu seamă contra ministrului de interne, Makarow, care ar fi aprobat procedul autorităților și s'ar fi exprimat cu privire la măcel.

— Astfel s'a întâmplat și tot așa va fi și pe viitor.

Asemenea este amenințată și poziția ministrului de finanțe, Timasev, despre care se zice, că a avut cunoștință despre starea nesuportabilă a muncitorilor din minele de aur de pe teritoriul Lena.

Chestia războiului italo-turc în casa lorzilor în Anglia. Joi s'a desfășurat în casa lorzilor din Anglia în chestia Dardanelor o discuție foarte interesantă.

Lordul Newton (conservativ) a declarat că la o întindere a războiului în apele turcești în prima linie este de a se ataca litoralul albanez. Italia n'a făcut aceasta, pentru că a fost admoniată de către guvernul austro-ungar ca să se abată dela intențiunea de a ataca litoralul din Adria și portul dela Salonie. Amestecul acesta n'a stricat întru nimic relațiilor bune dintre Austro-Ungaria și Italia. Dacă i-a fost posibil Austro-Ungariei, ca să câștige aceasta concesiune, de ce n'a putut Anglia și celelalte state neutre a câștiga o asemenea garanție dela Italia?

Lordul Nurburnholme (liberal) a provocat guvernul, ca să-și câștige garanții dela Italia pentru restrângerea operațiunilor de războiu.

Acestora le-a răspuns Morley Viscount, președintele consiliului secret:

Guvernul englez a fost continuu în legătură cu Turcia și Italia pe o formă. Turcia dupăcum se știe a hotărât redeschiderea Dardanelor. Newton a afirmat, că Italia ar fi dat garanții Austro-Ungariei, și a întrebât de ce n'a cerut și guvernul englez tot astfel garanții.

Aceasta n'ar fi o atitudine rațională. Ours poate un guvern neutru să impună părților belige-

rente, cum să conducă războiul? (aci lordul Newton a întrerupt: chiar aceasta e, ce a făcut guvernul austro-ungar.)

Lordul Newton presupune aceasta — a continuat oratorul. Dacă s'ar publica actele, țara ar vedea, că guvernul englez și-a împlinit datoria sa, ca putere neutră față cu statele beligerente. Guvernul turcesc la tot cazul, are dreptul să se folosească de toate măsurile necesare pentru siguranța Turciei, dar totodată are datorința, ca strămtorile să le țină deschise pentru comerțul neutru, dacă nu e necesitate urgentă în interesul siguranței proprii, ca să le închidă. Necesitatea aceasta de altă parte însă, impune Turciei, ca să nu abuzeze în caz de războiu de aceasta.

Ar fi o rătăcire mare, dacă am disconsidera Turcia și interesele mari otomane, cu cari avem de a face. De altă parte, ce privește pe Italia, nu-i permis ca să uităm prietinia noastră îndelungată și tradițională.

Lordul Lansdowne a declarat, că Turcia n'a căutat războiul și n'a cauzat nicidecum, ca terenul războiului să fie extins în felul acesta. Dar ori cari vor fi drepturile Turciei, nu-i permis, ca aceste să fie valorate în măsură prea mare. Trebuie să se aibe considerarea cea mai mare față de statele din Orient, cari sunt interesate cu comerțul lor în partea ostică a Mării Mediterane. Și este de lăudat, că Turcia a recunoscut aceasta.

Sătmarul infierează atentatul împotriva bisericii gr. cat. române

Starea românilor dela margine. — Năzuințele criminale ale guvernului. — Conștiința românească a poporenilor. — „Nu știm bine limba românească a strămoșilor noștri, și pretindem ca fiii noștri să o învețe” strigă poporul. — Protestul către Papa. — Roma instrument în mâna ungarilor.

Rar se publică lucruri de prin provincia aceasta a noastră și publicul mare românesc este prin aceasta sau rău informat, sau nu este informat de loc, deși viața națională pulsează și la noi întocmai cu întregul vigurosului corp românesc...

Situați în marginea extremă a românismului, pe noi ne ajung mai tare și mai păgubitor undele puvoaiului cutropitor, prin urmare, aici s'ar pretinde mai multă tărie de opoziție conștientă și temeinic organizată și condusă.

Că spiritul de luptă și opoziție contra năvălirilor vrășmașe este viu și conștient la poporul și majoritatea conducătorilor lui în această mândră provincie a Sătmarului, udată de Someșul bătrân, ce zilnic ne aduce salutul și șaptele fraților noștri ardeleni, arată manifestațiunile vieții noastre. Că cu toate acestea lipsește o organizație sistematică și bine dirijată, nu acest spirit sau cultivătorii lui sunt vina, ci absurdele și ilegalele efortări ale vrășmașului secular, cari în toate laturile și în toate provinciile nefericitei acestei țări cu aceeași silnicie împiedecă și zădărnicesc organizarea pragmatică și sistematică a luptei noastre de apărare și conservare.

Dacă sistemul acesta de distrugere și ucidere care a tras deja în mrejele sale și justiție și administrație, ba chiar pe toți intelectualii conștiințenilor noștri de rasă maghiară, face ravagii dureroase, așzicând în toată Ungaria și Ardeal, apoi la noi, în comitatul Sătmarului, sigur că a făcut și face, mai ales în periferiile de atracțiune ale orașelor Sătmar și Careii-mari. Că elementul național românesc în orașele acestea e în declin, ba aproape mort, cu durere se constată. Contactul zilnic și influența prevalentă a elementului străin și-a ajuns scopul, dar nu deplin încă, pentru că deși majoritatea cetățenilor de origine română și-a pierdut limba în viața lor familiară și publică, nu au lăsat-o să piară însă și din biserică și nu le-a pierit mai ales conștiința românității lor. Și și astăzi cu o vădită mândrie se afirmă — deși nu în limba străbunilor — de români; întocmai ca și elementul românesc, și mai ales cel din comunele șesului unguresc, care aici se începe.

Când văd, că vreau să-i înrolez deplin și cu volnicie în masa rasei străine, lumați de spiritual românismului, spun și afirmă — ungurește *deacum înainte români vrem să fim.*

Un caz pe cât de nostim, pe atât de mângâitor s'a întâmplat mai anii trecuți în o comună

de pe acest șes unguresc, în Petea, unde intră pretorele cercului Csenger să viziteze școala profesională gr.-cat. „română”, unde numai rugămințile și cântările bisericești se mai învățau românește și unde acest pioner al culturii maghiare interzis, necompetent, cu samavolnicie și abuz, chiar și predarea și instruirea acestora în limba română, poporul cu jalbă și serioasă petițiune s'a adresat către ministrul instrucțiunii pretinzând nu numai anularea dispozițiilor ilegale ale pretorei ci și predarea și instruirea limbii române, scriind între altele: *drept e că noi acum nu prea știm limba românească a strămoșilor noștri, dar vrem și pretindem ca fiii noștri să o învețe ca să o știe și să o vorbească.*

Cu drept cuvânt se poate întreba cum Doamne au putut ajunge aici trebile în cauza limbii naționale până la atâta. Ei, veacuri întregi ne-am ținut noi bisericește de episcopia și epuhia Munkácsului, episcopie ruteană și din vreme în vreme tot mai maghiară și maghiarizată. Și trimis'au episcopii acestor eparhii preoți ruteni, pe capul bieților creștini, români, cari în biserică funcționau rusește, cari în viața publică și atingerea lor cu poporul vorbeau — neștiind românește — în limba celui al treilea, în limba maghiară.

Incorporându-se aceste comune apoi la episcopia română a Orăzii-mari respective a Gherlei, s'a început o viață mai românească, și unde n'a mai fost târziu, s'a și înfiripat o viață bisericească și școlară, prin urmare și viață publică frumoasă românească.

Nu convine însă aceasta intoleranței șovinismului sălbatec maghiar și, ne aflând mai eficace mijloc de a rupe românismul din aceste părți și altcum destul de slăbite în ființa lor națională română, decis-au să ne rupă din sânul diecezelor noastre ocrotitoare Gherla și Oradea-mare și să ne arunce, să ne incorporeze la episcopia greco-catolică maghiară contemplată.

Nu se poate descrie în colori fideli turburarea și durerea ce a produs la acest popor românesc al Sătmarului știrea și vestea acestui plan diavolesc și a acestui atentat la viața și ființa noastră națională română. Nu numai românii integri și necorupți în limba și portul lor românesc ci și aceștia din șesuri și din cercurile Sătmarului, Careii-mari și Cingirului, și mai cu seamă aceștia din aceste cercuri, ca mai nemijlocit atinși, ca unii ce au fost menși de către guvernul maghiar a fi smulși din biserică națională română și a fi încorporați la ceea maghiară, cu un trup și suflet s'au ridicat împotriva atentatului mișeleș și și trimit protestele lor la arhieriei lor și la supremul cap, la Papa dela Roma în cel mai energic mod protestând în contra înființării episcopiei cu tendințe nimititoare și 'n contra incorporării, înghitărei și surghiunirii lor în aceea ballă pestilențială.

Clerul tractului protopopesc al Sătmarului aparținător diecezei de Gherla încă și-a ținut conferința sa în aceasta cauză în 18 ale lunii trecute, în frunțașă comună Odoreu, unde după ce s'a discutat cauza, s'a decis a se trimite un protest energic la Roma, cu a cărui redactare a fost însărcinat notarul tractului, părintele Dorolțenilor, Constantin Lucaciu.

Eată protestul iscălit de toți preoții tractului și trimis în 2 maini la adresa Cardinalului prefect al sacrei congregațiuni a Propagandei fide în Roma.

Protestul e redactat românește, și paralel în limba italiană.

Prea sfințite părinte!

Cu nespusă durere a inimilor noastre am aflat, noi românii uniți cu Roma, am aflat despre tendința guvernului maghiar din Budapesta, să ne dismembreze din dieceza gr.-cat. română din Gherla, în care am fost canoniceste încorporați prin Bula înaintașului de glorioasă amintire a Prea Sfinției Voastre, Piu IX emanată din Roma în anul 1853 numită „Ecclesiam Christi”.

În aceasta Bullă, dată de suprema autoritate bisericească se declară constituirea provinciei noastre mitropolitane de Alba-Iulia-Făgăraș, cu diecezele ei sufragane:

Gherla, Oradea-mare și Lugoj și cu parohiile afătoare pe teritoriul lor „In perpetuum” și independentă de orice altă ingerință sau jurisdicțiune și unită prin legătură și credință cu sf. scaun apostolic de Roma.

În aceasta Bullă tot clerul și poporul întreg român am văzut și am salutat, de-o parte remunerarea din partea înaltei noastre dinastii pentru virtuțile cetățenești și mai ales pentru alipirea către dinastia domitoare în vremuri de primejdie salvându-o de furia rebelilor care o detronaseră, de alta îngrijire părintească a sf. scaun apostolic din Roma pentru poporul român, în care am văzut că se adverește și se îndeplinește ostarea veacurilor trecute, ca să ne întărim în credința catolică și să fim romani nu numai prin origine ci și prin credință cum a zis un glorios înaintaș al Prea Sfinției Voastre Inocențiu II, în anul 1219.

Întăriți și mângăiați prin dispozițiile cuprinse și în numita enciclică ne-am dat toată silința a răspunde așteptărilor înalte ale sfințitului scaun apostolic de Roma și în unire cu Prea Sfințitii noștri arhieriei am procedat pe calea înaintării și a dezvoltării spirituale a poporului nostru credincios. În aceasta cale singura și unica piedică ne-a fost pururea intoleranța politică a unor politicieni de rassa maghiară, care intoleranță venind acum la putere de guvernământ în această țară vrea să distrugă tot ce a creat în favorul nostru glorioșii noștri înaintași ai Prea Sfinției Voastre și ce au întemeiat bărbații providențiali ai națiunii românești pentru întreg poporul român, având în mintea și inima lor mare unirea cu Roma „care prin farmecul regenerator în credință și cultură” să atragă poporul întreg românesc la ideea unirii. Și după ce ne-am pus cu toată râvnă la lucrarea regeneratoare a poporului, prin credință și după ce în anul 1900 am celebrat cu serbători fastuoase iubileul bicentenar al Sf. uniri în care Prea Sf. noștri arhieriei cu enfază și cu intimă satisfacțiune au enumerat avantajile sfintei uniri, pentru viața religioasă și culturală națională a poporului român: iată că am ajuns la un punct de cea mai dureroasă decepțiune care va aduce cu sine urmări îngrozitor de triste, incalculabile.

E vorba Prea Sfințite părinte de înființarea în Ungaria a unei episcopii gr.-cat. maghiare în care se intenționează și încorporarea mai multor parohii greco-cat. rom. din dieceza Gherlei.

Noi ca păstori ai credincioșilor români. încredințați grijei noastre sufletesti vedem și cunoaștem tendința și scopul proiectatei instituțiuni.

Nici un interes religios sau moral, nici o lipsă sau postulat de administrație bisericească, nici o tradiție istorică, nici un prezent cuvios nu justifică înființarea acelei episcopii.

Totă născocirea aceasta este

o uneltire politică a guvernelor șoviniste maghiare care voesc să se folosească de însăși credința religioasă și de instituțiunile bisericești catolice pentru desființarea națională a poporului român.

Că prin aceasta compromite ideea măreață a unirii cu Roma: nu-i pasă, Că prin aceasta zguduie alipirea poporului român către casa domitoare: nu-i pasă. Că prin aceasta introduce fermentul de neliniște de agitațiuni nesfârșite, de dureri nemăsurate în viața religioasă și națională-culturală a poporului român: nu-i pasă.

Unica scuză ce le stă înaintea este utopia politică de a înființa un stat național maghiar pentru care scop al lor jertfesc tot și toate și nu se sfiesc nici chiar de îngrozitoarea și pentru noi preadureroasa greșală de a aplica însuși sfântul Scaun Pontifical al Romei în slujba condamnablei lor tendințe.

De vremuri nu s'a pomenit ca Sf. Scaun apostolic din Roma să-și dea **consimțământul la umilirea și la înghenunchiarea justelor și sfintelor sentimente religioase și naționale ale popoarelor și acum ne vedem înaintea primejdiei groaznice ca prin uneltirile și perfidiile și prin falsele informațiuni întrebunțate de acest guvern păcătos spre ajungerea scopului său nedrept și nejustificabil să vedem că fapta aceea ce nici odată nu o am fi crezut să se poată întâmpla.**

De aceea noi subscrișii, în numele nostru și al credinciosului nostru popor, cari în momentul suprem suntem datori a ne ridica cuvântul și căzând în jenunchi înaintea gloriosului tron al Prea Sf. Voastre, cu fiască **umilim Vă rugăm să binevoiți a primi protestul nostru în contra uneltirilor acestui guvern și să Vă îndurați, prea grațios a susținea și apăra integritatea și neatârnrarea provinciei noastre de Alba-Julia și Lăgăraș garantată ca un palladium pentru conștiința religioasă culturală națională a poporului român, în „perpetuum”.**

Fiind-că știm și suntem convinși, că toate uneltirile aceste politice nu servesc interese religioase și nu au alt scop decât compromiterea ideii de unire cu Roma a tuturor românilor și zguduirea încrederii popoarelor în decisiunile sfântului scaun apostolic cu Roma, dovedind, că ce s'a constituit eri cu Bulla papala „in perpetuum et irrevocabile”, astăzi să răstoarnă după bunul plac al unui guvern trecător: reînvoim preamilita noastră rugare, care e și protest motivat în contra numitelor tendințe politice; implorând binecuvântarea

părintească suntem ai Preasfinției voastre :

Umiliți și iubitori fi.

Din conferința noastră preoțească ținută în 18 aprilie, 1912 în parohia Udvari...

Urmează subscrierile.

Sperăm și credem, că protestul acesta va avea, va trebui să aibă ascultare și rezultatul dorit. Dureros și amar de dureros ar fi dacă am fi înșelați în speranță și zdruncinați în credința noastră.

Nu se poate închipui, că astăzi, când ungerii sunt exervați în toată lumea, tocmai sfântul scaun să-i strângă la piept dându-ne jertfa setei lor de a ne distruge.

Dela frați

DIN BUCOVINA.

Al dollea sbor al lui Vlaicu în Cernăuți. Pilotul îndrăzneț, șoimul în chip de om, nu s'a mulțumit cu bravura, ce ni-a arătat-o acum duminică o săptămână (21 aprilie), când s'a luptat cu un vânt sălbatec și neregulat, ci a rămas pe la noi încă o săptămână, ca să se mai înalte încă odată în văzduh înaintea poporului plin de uimire. Și Vlaicu a îmbinat producția sa de astădată cu un scop nobil, cu îngrijirea văduvelor și orfanilor. A-nume poliția de stat din Cernăuți a aranjat duminică trecută (28 april) o festivitate, al cărei venit s'a destinat pentru un fond de sprijin al văduvelor și orfanilor polițiștilor morți. Poliția s'a adresat și lui Vlaicu, rugându-l pentru concursul său, și Vlaicu îndată s'a învoit, să se puie la dispoziție pentru acest scop frumos și nobil. Aparatul său acum demontat, Vlaicu l-a montat iarăș, și sâmbătă (27 aprilie) a făcut un sbor de probă. Acesta a reușit de minune, căci fiind vremea foarte bună, Vlaicu s'a putut ține în aer cât a voit. El decideră în decurs de șasprezece minute a făcut evoluțiile cele mai frumoase, încât toți privitorii — erau cam la trei sute — au rămas nemiși. Cu nerăbdare așteptarăm cu toții ziua a doua, duminică. În această zi duminică aproape fără vânt și, spre bucuria noastră, văzurăm la amiazi steagul cel alb al lui Vlaicu, stând înfipt pe tornul magistratului. Steagul alăna liniștit și nu se mișca de loc: un semn bun că aerul e în liniște deplină și sborul va reuși într-o toată strălucirea lui. Așa o doriam cu toții, însă s'a întâmplat altfel! Îndată după amiază s'a ridicat un vânt neregulat, care făcu periculos sborul lui Vlaicu. Acesta așteptă să se așeze vântul, însă zadarnică era așteptarea sa. El deci, văzând că în aer nu vine nici o schimbare, pe la orele 6 și jumătate se ridică în văzduh cu aeroplanul său și porni cu o înțeleală demonică spre Ceahor. De acolo se întoarse și făcu un cerc falnic și elegant peste spitalul țării și spitalul copiilor, însă un curent puternic de vânt îl sili să se coboare pe câmpul de plecare. Acest sbor, deși cuprinsese cale atât de lungă, a durat șase minute și douăzeci de secunde. Dar Vlaicu, măcar-că de astădată a arătat deplin ce poate, nu s'a mulțumit numai cu atât, ci iarăș și-a pregătit aparatul și a încercat al doilea sbor. Acesta n'a reușit din motivul, că la prima coborâre, care s'a făcut pe aer-tură proaspătă, intrase puțină țerină în aparat și prin aceasta împedecă mișcarea corectă a elicelor, așa că pentru sburător era pericol de moarte. Vlaicu îndată a observat, că ceva nu este în rânduală și după cam 200 de metri s'a coborât, viu aclamat fiind de publicul, care și de astădată era cam la 20,000 de inși.

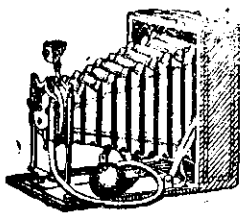
Acum șoimul nostru ne părăsește, ca să sboare pe aiurea înaintea lumii uimite. Acum a

Cumpărare ocazională de puști de vânat!

Lancaster, cu cheie 16 fl., Grener-lacăt englezesc, cocoș automat 22 fl., Puști americane, țevă cu aruncarea patroanelor folosite 12 fl., Hemmerles, 2 țevi, modernă 35 fl., *Drilling-, Browning* de 16 calib., Krupp ejector, cu țevi de oțel, etc. precum și garnituri complete Hamerles-Drilling, Springer și Klerner, *revolvere, pistoale* se află în preț ieftin la

Prăvălia de puști de vânat: **RADO**, Budapest, IV. r., Egyetem-tér 5.

Articole de sport, binocle, Zeiss-, Görz- aparate fotografice. Face schimb de diferite părți de puști și aparate de fotografiat.

plecat la Liov (Lemberg) unde a primit un angajament foarte frumos și va sîmbra probabil dinuineca viitoare (5 mai). Dar nu se vede, că se va duce și în alte țări, mai ales în cele credite înaintea publicului român, de la care sînt în cererea reușită, ca să vină să-l ajute să se întindă și în țările străine, ca să dea o imagine mai bună și mai românească. Într-un cuvânt, nu se poate să ignore, căci prin Valahia, poporul român, de se poate să arate, a arătat că se poate să-l ajute cu poezile de culmă ale occidentalilor.

Incheiăm cu cuvintele marelui Longfellow:
Excelsior! „Vremea nouă“.

LEN ROMANIA

Sărbătorirea Călii Roussei, primarul Parisului. Am reprodus în numărul nostru de ieri o parte din frumoasa vorbire, ce a rostit-o d. Roussel, primarul Parisului, la banchetul oferit de primăria Bucureștilor în onoarea d-sale.

Dăm acum și răscunsurile d-lor Arion și Delavrancea, din care vibrează cea mai curată dragoste pentru poporul francez și mai ales pentru frumusețea și bogăția ce cuprinde capitala lumii, Parisul.

Iată-le:

Discursul d-lui C. C. Arion.

Ne-ați zăcut de elogi și acesta elogi n-au mers drept la țintă.

Ni se atî fîcî în termeni de răz, în termeni cu adevărat francezi și cu adevărată fraternitate a rasei latine.

Lăsați-mă să vă exprim o profundă grațitudine în numele tuturor românilor.

A fost o vreme cînd părea că civilizația s' sfârșit la granițele țării noastre și călătorii era poate așezate în țările străine, pe care Valahia sau Moldavia de atunci prezenta fără cu poarele occidentale.

Azi nu mai este așa. Ne știți spus și o știm. Călătorul poate să regrete din păcatul de vedepitor. Dacă englezul, care da stăruie prietenului României va ști să adere la curtea, căci orice civilizație nouă este un semn în mersul ascendent al omenirii căre se alătură, care bine este frumo (Aplauze)

Pe acest răz al pămîntului, genii latini a aprins o lumină care se ridică asupra unui neam întreg, care se revărsa peste toate popoarele cari ne înconjoară.

Această lumină noi am aprins-o la lumina vie, la strălucirea pe care lumina o răspîndește cu atîta generozitate în jurul ei. (Aplauze)

Grăție unor progrese care merg crescînd România e încet-încet de a mai fi un stat oriental, sub conducerea unei rîzi guvern, celui mai iubit dintre reg.

Acest progres îi datorim în mare parte Franței, care a fost educatoarea și inițiatorea noastră pe calea științei și a culturii.

Fii siguri, d-le ministru și d-le președinte că aceasta nu o vom uita.

Aceasta explică cred, de ce rămînînd cei mai buni francezi, vă găsiți totuși la noi în țară, acasă la d-voastră.

Franța, cea dintîi introducătoare a noastră în civilizație are drept pentru totdeauna la recunoștința României.

Această recunoștință ne este ușoară și dulce, fiindcă săditățile ei sînt profund sădite în inimile noastre.

Cu acest gând rîle paharul și strig din toată inima de român: Trăiască Franța frumoasă, glorioasă și marea națiune franceză. (Ovațiuni).

Trăiască Parisul, oraș de lumină eternă, de frumusețe fără seamă în care vibrează creierul și bate inima Franței.

Trăiască civilizația franceză. (Ovațiuni).

Discursul dlui Delavrancea.

Domnilor!

Aș voi, prietere minune să am puțința de a gândi în picioare și să exprimă, ca și în românește, ceea ce simt față de aceasta, în fața aceluia care reprezintă Parisul. Cînd aș putea să vă spun că pe lângă simțirea pentru patria noastră și pentru civilizația aceasta înertă, simțirea pentru țara noastră, de către artiștii ei, de către oamenii ei.

Numai că în zilele noastre au urmat drumul al călătorilor din Babilonul, Egiptul și din țările din jurul Mediteranei, desemnat puncte de redescoperire și de înnoire. Aceasta este adevărul că în fața individului cărua privește un mare lucru, excepțional în istoria veșnică a omenirii, omenii mari, — înă omenii mari, — căci în ocupațiunile lor nu pot să nu aibă concepțiunea umanității sacrificate.

La sfârșitul apusului, într-un pătrat de pămînt, s'a oprit definitiv, lumina, adevărul, frumusețea.

Ca într-un reflector, care înmulțește razele, Franța această unică și nobilă patrie, revarsă asupra popoarelor blînda împărăție a unei civilizații liberale.

Ne arde ea neputință, să concepem imensitatea influenței care se fără soare, — sistemul planetar fără pămînt — pămîntul fără Europa, — Europa fără Franța — Franța fără Paris, — fără această țară vecinică, în care se îngrămădesc moștenirile secolelor, operele geniale de artă și de literatură, împreună cu epopeile de bravură și de generozitate.

Dela Paris, d-lor, așteptăm cu toții marea idee a unei Europe-unite, pentru consolarea popoarelor, cari au scris istoria lor cu atîtea picături de sânge, încît atîtea lacrimi n'au putut să ștergă aceste urme.

Dați mi voie să beau în sănătatea amabilului nostru oaspete, președintelui Roussei, să beau pentru prosperitatea acestui frumos Paris, frumos ca un ideal, să beau pentru triumful final al Franței, care se va desăvârși și în folosul ei și în folosul omenirii întregi. (Vii aplauze).

Cronica feminină

Ceva despre cruțare.

E lucru știut, că un popor numai atunci va progresa pe toate terenele, dacă e bine situat materialicește — dacă e tare în cele economice.

Acelaș lucru îl putem spune, despre o familie. Cu cît aceea va economiza mai bine și cu cît va avea mai bună distribuie, cu atît existența ei va fi mai asigurată și bucuriile mai dese. Prin aceasta însă, nu vreau să zic, că bucuria și fericirea ar sta numai în avere și în generaie în bunuri materiale; pentrucă se întîlnesc foarte multe persoane, cari dispun de avere și nu se știu bucura cu adevărat de ea, ca alții cu mai puțin venit, dar cu mai multă chibzuială în folosirea lui. Ori cît ar fi cineva de idealist trebuie să recunoască, că banul, starea materială este aceea, care dă cuiva siguranță, puțința de a avea preocupări pentru cele sufletesti.

Nu strică, deci să vorbim cît mai des despre cruțare, această frumoasă însușire, care împodobește pe toate persoanele serioase. Spiritul de economie trebuie să fie și mai dezvoltat la noi, decît la alte popoare întru cît ele sunt adeseori privilegiate economiceste și pe deasupra mai înaintate în cultură. Spre a putea deci ține pas cu ele trebuie să fim cel puțin tot așa de cruțători.

Cea mai mare scădere a poporului nostru, e înclinarea spre beuturile alcoolice. — Nu zic că acestea sînt numai pentru popor — ci chiar și pentru clasa inteligentă.

La noi nu se poate face vre-o convenire, vre-un festival fără bancheturi. Fără chefuri din care cine trage folo-ul? Birtășii străini.

Mi-aduc aminte de cuvintele fiertatului badea Cârțan, care mi-a zis odată cu ochii plini de lacrimi: „Doamne, doamne, rău m'a durut inima dnpă banii cei grei ce i-au dat domni pe șampania dela banchet! — Vezi, Doamnă, cîte cărți și cîte gazete puteam: eu cumpăra pe banii aceia, pe sama oamenilor dornici de învățatură de pe la noi.“

Și pe cînd se ștergea cu mîneca cămeșii la ochi, mai zise: „Da, asta ne mîncă pe noi, că prea ne plac chefurile — domni la conveniri, țărani la jidovul din sat — acolo se duc banii, iar sfârșitul e, că jidanii se îmbogățesc, iar noi tot săraci rămînem!“

I-am dat toată dreptatea, căci de fapt așa este! Țăranilor dacă le zici, să nu meargă la jidovul la rachiu, spun omului în față: „dar domni nu beau?“

Tot așa stăm cu femeile cu părăsirea portului și risipa de bani ce aruncă pe mătăsuri și catifele cumpărate dela străini; de aceea m'am hotărît să mă adresez către iubitele cetitoare cu întrebarea:

1. Cum s'ar putea împiedeca consumarea beuturilor și cum am putea mai bine deprinde poporul la cruțare?

2. Cum am putea aduce pe femeile române să se lase de stofele de mătăsă, catifea și fel de fel de gătelii netrebnice plătite scump streinilor și a le convinge, că hainele lucrate de ele sînt mult mai frumoase?

Rog pe acele cetitoare cari știu să poarte condeiul să ne răspundă.

Arad, 1912.

Ombra.

Scrisoare din Londra

Catastrofa lui Titanic. — Home Rule. — Sosirea noului ministru și legațiunea românească din Londra. — Chestia Dardanelelor.

1 mai 1912.

Și în astă săptămână atenția publică fu îndreptată spre cumplita catastrofă a lui Titanic. Slujbele religioase avură loc mai în toate bisericile. Teatrele din Londra continuă să dea reprezentații extraordinare pentru mărirea fondului de ajutor la cei multîncercați în acest dezastru. La colțuri de străzi te întîmpină mereu băeți cu niște cutiune, pe cari stă scris: *Pentru fondul Titanic*. În duminicile din urmă am arzit în parcuri de pe obicinuitele platforme cuvinte pioase, de recunoștere pentru acel campion al păcii, care a fost *W. T. Stead*. Intre numeroasele articole de apreciere a muncii lui amintesc pe unul publicat de *T. P. O'Connor* în revista ce-i poartă numele: *T. P. Weekly*: „mintiri despre *W. T. Stead*.“ Aci autorul ne dă un rând donă, cari într-o câțva caracterizează pe Stead: „Ne cunoșteam așa de bine, că-i puteam spune orice. Și cum se așeză odată jos în Camera comunelor, i-am zis rîzînd, ca răspuns la o observație a lui: „Dragul meu Stead, tot năcazul cu tine e că ești un prea bun fanatic spre a fi un adevărat jurnalist, și un prea bun jurnalist spre a fi un adevărat fanatic“.

Ieri s'a început în parlament a doua perioadă în proiectul *Home Rule* pentru Irlanda, ceea ce se zice: A doua citire a legii. Discuția fu deschisă de ministrul Churchill. Discursul său fiind scriș, opoziția observă că este un *essay*; dar asta nu scade întru nimic valoarea unei sănătoase argumentări — nu lipsite și de căldură. A arătat clar, că instituirea unui parlament irlandez — fiind odată un pericol pentru Anglia, astăzi e o necesitate folositoare, întru cît aceeaș cultură și aceleaș interese politice și economice leagă cele două țări.

Nou atelier fotografic în Arad.

Nouile direcțiuni în pictură au creiat evoluțiunea artei fotografice. Dezvoltarea rapidă atît a fotografiei profesionale, cît și amatoare ne fac să uităm vremile patriarhale, cînd oamenii stăteau drepti ca lumina în fața mașinei de fotografiat. Măiestrii moderni ai artei fotografice fac să dispară lipsile vechi, cari se consideră de problema fotografiei fixe — copiei vii a omului, iar nu de opera unui artist, schimonosită prin ținuta teatralistică a corpului și fotografiere falsă. Unul dintre aceștia este **NAGY GÉZA**, a cărui nume este pus astăzi alături cu a celor mai distinși fotografi profesionali. Acest fotograf dorește să-și valoroze praxa căștigată ca conducător al atelierului **HUGO WEISZ** timp de mai mulți ani și experiențele făcute în călătoriile de studiu, făcute în străinătate. În scopul acesta va deschide în 1 mai atelier anume pentru acest scop edificat în Arad, strada *Andrássy-tér 22* vis-à-vis cu casa comitatului. Deschiderea atelierului lui Nagy Géza îl recomandăm în deosebită atențiune mult stfm. public.

„Ridicați numai motivul certei, puneți iar în loc respectul lor național, dați-le o bună conștiință, și veți vedea, curând și sigur, rezultate și urmări peste visurile voastre chiar!”

Acum câteva zile a sosit d. G. Manu, ministrul României la Londra. Se vorbește bine de acest ministru, și sperăm că legătuinea românească va fi ceva mai mult ca un birou de înregistrare. Nu e stat în Europa, care să fie mai puțin cunoscut în Anglia ca România — înțeleg o cunoaștere, nu romantică, ci folositoare culturii și intereselor noastre, — și asta se atribuie în bună parte rolului șters atât al legătuinii cât și al consulatului românesc aci. Intemeierea societății României în Londra, câteva articole, scrise prin reviste și ziare engleze cu privire la românime, au arat încă darul să turbure legătuinea noastră. Mă gândesc că „Românul” nu apare în România, altfel ar avea multe de povestit. Aș spune, de pildă, că legătuia și consulatul nu se aveau bine, își trimiteau vorbe de am-nințare, era între ele un conținut *sac-sac*, dus cu multă diplomație; aș spune, că la legătuia românească nu se auzea cuvânt românesc, toți, dela stăpân la servitor, ciripind în idiomul așa zis franțuzesc al aristocrației noastre; aș spune, că nu mai puțin aristocratic erau primii români cu arătare modestă, cari și în „orele de serviciu” erau ținuți ca viței la poarta nouă înaintea, acolo unde stăpânii își atârnav paltoanele și bețișoarele de promenadă; aș spune, că unul din personalul legătuiei își da titlul de *conte*, iscănd polițe false, și într-o zi poliția a trebuit să descindă la legătuie ca să aibă un *interview* cu onor. conte, dar n'a avut deosebită plăcere, întru cât onor. conte o ștersese peste noapte; aș mai spune și altele, însă — cum zisei, mă gândesc că „Românul” nu apare în România.

Presa de aci a comentat mult discursul lui Sazanoff, ministrul de externe al Rusiei. În acest discurs d. Sazanoff își arată mulțumirea pentru încercările de apropiere între Anglia și Germania, și *desaprobă atacul Dardanelor*. În ce privește punctul din urmă se pare că opinia lui Sazanoff nu se acordă cu însăși atitudinea guvernului rusesc, care cantă cu ori ce chip să deschidă chestia Dardanelor. Protestul ambasadorului rus la Constantinopol pentru închiderea Dardanelor e caracteristic. Vorbind de acest protest, *Daily News* într'un articol de fond, declară între altele:

„Dardanelele sunt poarta Constantinopolului și nici o putere nu poate cere Turciei să lase astă poartă deschisă, câtă vreme e un adevărat pericol de furișarea printr'însa a unei flote dușmane.”

Și asta o spune *Daily News*, cu toate că are în vedere marea piedecă ce se pune intereselor engleze prin închiderea Dardanelor.

D. Larungu

Ruina Săcelelor Brașovului

Contribuțiuni istorice

— Continuare. —

Nu este tocmai demult, când Conf. învățătorilor, cu toată ilegalitatea existenței sale, a avut totuși și idei bune. Nu vom fi nedrepti în constatarea adevărului. Dintre acelea, unele le-au și realizat, după împrejurări. Așa la 1881, au dat „un bal în folosul inundațiilor din Transilvania”. În 1886, singura dată, când ne întâlnim la începutul anului societar cu un program de muncă stabil, destul de bogat și anume: „istoricul societății, prelegeri practice, opinări asupra normativului, relațiuni referitoare la neajunsurile în școală și afară de școală și înființarea unui cor”. Am regretat însă lipsa urmelor acestor preocupări din arhiva bibliotecii. Înainte și după fatalul an 1906, ne întâlnim tot mai rar cu însemnări la fel. În 1887, avându-se în vedere împrejurările triste pentru economi, (se înființase vama la Predeal), s'a destinat folosul balului „pentru procurarea de cărți copiilor săraci”, iar în 1895, nu tocmai de mult asadară, Conf. a hotărât pentru dânsa cel mai frumos lucru, a emis câte 3 membrii, să ia parte la examenele școlare, „să-și facă observările lor în fața comisariatului”.

Dar, cu toate acestea, departe de a fi fost idealități conștii, cei vechi, dacă, întâmplător au și făcut însă câte ceva, mult mai mult au însemnat și ei pe hârtie litere moarte, ba de mai multeori, nici atâtea. Așa spre pildă, până azi nu există în S. „o casă de lectură pentru preoți și învățători”,

„propusă” conferenței deja la 1880 „de către preoți”. Și aceasta, poate trebnia să fie cel dintâi lucru care avea darul să închege societatea și puterea miraculoasă de a înfrunghia ideile bune cu totul și tot deosebit de cuiburile cu beutură, divizate și divizați în șapte sate.

Nu i-a însuflețit nici pe cei vechi, nici pe cei noi, o casă de lectură „pentru toți”. Din contră, în 1893 (iunie) conf. în loc să dea dela ea a impus chiar nemembrilor, cari ar dori să cetească din bibliotecă „o taxă de 1'50 fl.” deși aceea își avea budgetul anual, prea considerabil în raport cu foloasele ei, tocmai prin sprijinul acelorași săraci locuitori din Săcele, „nemembrii”.

Chestiunile de viață pentru Săcele, nu i-a preocupat pe nici-unii. De educația tineretului, pripășit p'acasă — să nu mai vorbim de ceilalți — de loc nu s'a îngrijit.

Copiii și mai ales frumoasele noastre fetițe, uscățive și pale ca lumina odăii, sânt forțate de multă vreme, și azi, și prinse ca cu arcanul dela îndemâna mamei, chinuite de grija zilei de mâne, ca să cerceteze la distanță, unele de 4 klm., o școală nefolositoare lor, unde să sape cartofii și varza dascălului unguresc. Sensibilitatea firilor lor, să le cutremure în spasmi, *groaza drumului mare*, pe care tălălăesc asurzitor feciorandri fără de căpătâi.

„Hei Kati, Kati Kati,

Hei Kati-Kati-Kati

A kapuba gyere ki!

Pentru petreceri totdeauna s'a înjghebat un vaidecor adhoc, completându-se cu puteri din alte sate și ni-s'a fost chemat de-a gata numai nația „la bal”. S'a protejat luxul și sărăcia și în schimb nici un folos. Nu s'a legat de sufletul tinerimei cântecile, jocurile, iubirea de moșie și de portul strămoșesc, nu s'a întărit credința, nu s'a nobilitat nici un sentiment frumos, omenesc.

Preocupați de alte griji s'a uitat ori apoi s'a ignorat, după cum am văzut gândul frumos al fruntașului brașovean: „o școală de țesut”, o reuniune, care să înflorească ocupația textilă a femeilor, deși ideea din 1880, era transparentă și într'un circular protopopesic din 1897 (februar), dar mai ales în 1906 (februar), când Ven. Consistor învită și corpul didactic din S. „să procure” „Almanachul de cusături și țesături, de Minerva Cosma”. Atunci era încă în preziua împărțirii fondului de 1044'26 cor., când Conferența decide — Doamne cu câtă uitare de sine: — „De oare ce cursuri de fete pentru cusături nu există, nu află cu cale a-l procura!”

IV.
In toamna anului 1909, ea secretar al acestei conferințe, cea mai mare decepție îmi fu constatarea acestor lucruri și, am protestat. Am cerut restabilirea fondului Săcelelor sărace, am cerut statute, ori desființarea conferenței. Dar n'a fost chip, mi-s'a cetit sentențios dintr'un manuscript de 5 foi § 15: „Deoarece conferența n'are statutele ei aprobate de autoritățile superioare școlare și, deoarece, din cauza aceasta nu se poate insinua protest sau vot separat în contra vre-unui concluz al ei: fiecare membru e îndatorat, sau a se conforma acelu concluz, sau a se declara, că nu mai figurează pe viitor ca membru al conferenței!”

O invitare a unei petreceri de Crăciun, îmi reaminti deunăzi, aci departe, despre lucruri pe jumătate uitate. Aceleași lucruri triste..., aceeași conferență, în aceleași Săcele, același „bal de Crăciun”, pentru același... „fond propriu”, erau cele dintâi cuvinte, imprimare cu litere mari. Și, văd, că trebuie să vorbesc, aceea ce eu am retăcut de atâtea vreme. Mă temeam să deslănțuesc atâtea patimi.

Mă întreb azi însă, cu o foarte mare nedumerire, de rostul organelor noastre de control!!

Consistorul arhidiecezan de 3 ani și jumătate are cunoștință despre aceasta. Am intervenit repetit și la intervale. Am scris chiar, și am scris de geaba chiar și Ex. Sale, mi-aduc bine aminte, o scrisoare recomandată.

I. P. S. Sa, cu ocazia deschiderii sinodului arhidiecezan a. c., a apelat, ca de regulă, la sentimentul de datorință al „d-lor deputați”, cerând denunțarea stărilor anormale ce s'ar ivi între popor, ori conducătorii aceluia!? Până când raportul de 2—3 coale, al umilit subscrisului de odinioară, adresat „Ex. Sale și Ven. Consistor”, s'a prefăcut apă adâncă.

Suntem doar în plin progresul „vorbilor mari”. Astăvară, pe Câmpia libertății, entuziasmul sfânt

era profanat numai de acelea și de către aceia, cari, din obicei și vanitate vorbesc în și pentru auzul futuror. Când sufletul și-se topia în extazul fericirii, ce ni-o împrumută în acele momente solemne, geniul neamului, se deprindea alături, după rânduiala firii și disonanța... în rostul vorbăriei goale.

În cele următoare câteva rânduri, voi mai lămuri din trecutul apropiat, conduita politică, extrem de compromițătoare, a conducătorilor seceleani. Această indiscreție o comit mai ales, pentru că cred, că tănuita noastră intransigentă moară ni-a adus mult rău. Ea trebuie să fie de-o deosebită importanță cu deosebire azi, când reprezentantul Săcelelor în consistorul arhidiecezan a fost mai totdeauna și este și azi, asesorul în senatul școlar, membrul în sinodul și congresul național și sate-litul I. P. S. Sale, Arsenie Vlaicu, care primind să despotmoliască politica trădătorului Mangra, a devenit iscaroteanul încrederii obștești în ținutul Brașovului și în Săcele. Solul demoralizator ce direct sau indirect l-a avut d. V. în Săcele, nu-l voi mai cerca al stabili, pentru că evit să mai invoc pentru aceasta memoria celor ce nu mai sunt.

Să vorbim fără perifraze, să ne înțelegă lumea!

Aceiași, „chemați, să picure mângăierea în sufletele moarte, să învioreze cuvântul și exemplul lor cuminte, viața celor ce i înconjoară majoritatea acelora, în 1905, cu cunoștința unor anumite foruri, au luat în corpore parte la alegerile parlamentare, contrar dispozițiilor comitetului partidului național din Brașov. Cu aceea ocazie și-au vândut prin urmare conștiința dușmanilor de moarte ai școlii românești, kossuthiștilor. S'au arvunit pentru o sumă considerabilă, să sprijinească la Herman, pe faimosul kossuthist, deputat de Radna azi, Kardos, care a votat și el legea lui Apponyi. Și, a fost numai o întâmplare, că n'au și votat și n'a hotărât votul învățătorilor români aceea alegere. Kardos adecă, simțindu-se cătră sfârșit în mare minoritate, n'a mai solicitat voturile lor.

Dintre aceiași sunt și cari au luat parte ca români la ceaiurile ungurești, la petrecerile acelora. S'a aflat între dânsii cari nu de mult a și dirijat de pe bină corul patriotic la o serbare publică maghiară, lucru nemaipomenit cât ține hotarul românesc cu o conștiință națională recunoscută, dela Brețcu și până prin Bănat.

Aceasta este, „iubite neam românesc” pe care toți netoții și fățarnicii „ilustrându-se pe dânsii”, în deșert te iau prin gură — *realitatea!*

Cărările copilăriei mele dragi, v'ați îmbrăcat în iarbă, izlaz veneticilor hrăpareți...

„Sat din margine de codru,
Revărsat sfios în vale,
Tot mai jalnic cade-amurgul
Peste strașinile tale!
Frunza plopilor pe plainri,
Ochii stelelor pe creste,
Roua firelor de iarbă
Plâng duioasa ta poveste...”

(România) Buzău, aprilie 1912.

— Fine. —

Radu St. Mircan.

Intindeți o mână de ajutor!

Din Suceag, comună în Ardeal, locuită în două din trei părți de unguri reformați șovini, se adresează lumii românești următorul strigăt de durere:

APEL

La anul 1710 s'a ridicat de strămoșii noștri — atunci vre-o 30 familii — o bisericuță de lemn, mică și modestă, pe o movilă din sat. În această casă a Domnului, timp de mai bine două veacuri să propovăduiește Evanghelia Domnului nostru Isus Hristos, tainele împărăției lui Dumnezeu, și prin rostul slujitorilor sf. altar s'a aprins în inimile credincioșilor focul dragostei față de Atotțiitorul. Acest mic și umil lăcaș a întărit micul popor român în credința adevărată și-a susținut în el puterea de viață, iar în vremile de restriște i-a servit ca scut și mângăiere. Astăzi însă — după 202 ani — Stăpânului cerului și pământului, Tatălui ceresc, ace-luia care se jertfește pe altarele noastre și unde e pururea de față, trebuie să i-se zidească alt lăcaș, un lăcaș mai cuprinzător și mai corespunzător timpurilor, căci cel vechiu e prea întunecos și prea mic.

În timpul de acum parohia și filiala numără 99 familii cu 494 suflete. Poporul e foarte sărac

căci întreaga darea lui directă face abia 500 cor.; dar s'a supus unei repartii de 9830 coroane pentru edificarea bisericii, care sumă corespunde la aproape 2000% a dării directe ce solvește. S'a presupus, că este vie credința lui în Dumnezeu, iar alipirea și dragostea lui față de s. biserică e mare. Dar a se repartiza întreaga sumă necesară la edificarea bisericii, a fost cu neputință și morală și fizică, deoarece credincioșii au să supoarte și greutățile împreunate cu susținerea școlii.

Deci subscrișii, în numele bisericii gr.-cat. din Suciag, suntem siliți de a ne îndrepta rugămintea noastră cea mai ferbinte către tot sufletul maritim, ca să se îndure a contribui cu obolul lor pentru scopul sfânt ce urmărim; căci fără sprijinul moral și material al binevoitorilor, intențiunea noastră ori-cât de sfântă, va rămânea numai intențiune. Să fim milostivi, ca și Tatăl ceresc să ne fie nouă milostiv.

Contribuirile marinimoase să se însemne pe lista alăturată, care împreună cu suma dăruită ori colectată, ne rugăm să se trimită la adresa: Oficiul parohial gr.-cat. în Suciag, p. Kishács (comitatul Cluj).

Numele generoșilor dăruitori și suma darurilor făcute se vor publica în ziare și se vor scrie în „Cartea de aur” a bisericii noastre.

Ca despre rezultatul colectei făcute, să ne putem da seamă Prea Venerabilului Conzistor Metropolitan, Țcu a căruia preagrațioasă învoire se face colecta, rugăm retrimiteră listei chiar și în cazul nedorit, când apelul nostru ar rămânea fără rezultat.

Onorații frați în Hristos sunt rugați, a face colecta spre acest scop între credincioșii ce păstoresc prin curatori, a căror osteneală să fie remunerată cu 10% din suma colectată de dânsii.

Cu încrederea în bunul Dumnezeu, apelând la generositatea inimilor onoraților frați creștini, rămânem

Suciag, 7 febr. 1912.

Beniamin Rusu m. p., Ioan Sumurducan m. p.,
adm. parohial. curator primar.

Scrisoare din Budapesta

După serbări. — Note și reflexii.

I.

Potolindu-se valurile răscolite de universitarii noștri dela Budapesta prin grandioasele serbări culturale, ce le-au aranjat, stărnind legitima mândrie a clasei noastre culte, acum după câteva zile se impune să revenim mai ales din motivul, că urmărind rapoartele ziarelor noastre despre serbări a trebuit să constatăm, că multe, multe de toate nu s'au relevat, ce trebuiau să se amintească măcar...

Și apoi atari lucruri au rămas neamintite, cari nu numai că aveau să contribuie la întregirea croniceii despre serbări, dar erau de-a dreptul tot atâtea puncte de orientare și izvoare de învățături.

Să încercăm deci a întregi rapoartele cronicarilor pripiți, pătrunși de gândul, că pășirea conștientă a generației noi trebuie să ne îndemne, ca să cercetăm amănunțit efectele și rezultatele activității ei, căci singur prin aceasta putem stabili importanța și măsura succesului obținut.

*

Răscetind lista participanților înainte de toate trebuie să relev faptul, că listele publicate în ziare nici pe departe nu sunt complete. E doar explicabil, că la o așa aglomerație de public venit din toate unghiurile țării, să rămână mulți neobservați de raportori. (La cassă numai suprasolvitorii s'au notat.) Din listele ulterior întregite putem însă câștiga orientări generale cu privire la faptul, că din cari ținuturi a avut societatea jubilentă mai mulți oaspeți. Și trebuie să recunoaștem aici, că observările și constatările făcute în decursul serbarilor făcute în decursul serbarilor au fost mult-puțin juste. Anume s'a observat numai decât deja în prima zi a serbarilor, că ținuturile mai mult

periclitare din punct de vedere național, Maramurașul și Bihorul au fost mai frumos reprezentate.

Pe cât de îmbucurătoare a fost această împrejurare, care are importanța sa deosebită, pe atât de penibilă impresie a stărnit faptul, că centrele noastre culturale cele mai de seamă, Brașovul, Sibiuul și Blajul aproape de loc nu au fost reprezentate.

Să vedem numai...

Din Brașov: Deputatul dr. Alexandru Vaida, care a participat numai la seara de cunoștință (fotografii dela „Ilustrațiunea Română” din București așa se vede, că au presimțit aceasta, căci l-au fotografiat pe când conversa mai aprins) și... trimisul „Gazetei Transilvaniei” domnul Victor Braniște.

Din Sibiu: Asesorul Matei Voileanu cu fca, artista debutantă Anicuța Voileanu.

Din Blaj: dr. Iuliu Maniu și trimisul „Unirii” d. Oct. Lupeanu, care dealtfel își are domiciliul în Cluj, ca redactor la „Solia Satelor”.

După cum vedeți, lista participanților, cari au venit din centrele noastre mari nu a fost greu de compus. Și aici trebuie să spun fără înconjur, că indiferența cărturarilor noștri din centrele mari a fost comentată în termeni foarte aspri în cercurile universitarilor noștri.

Nu cercetăm motivele, unii vor fi având motive juste de sigur, în orice caz e semnificativ.

Pe cât de neașteptată și penibilă a fost indiferența intelectualilor noștri și familiilor din centrele noastre culturale, pe atât de neașteptată și îmbucurătoare a fost marea afliență a oaspeților din centrele noastre mai mici: Beiuș, Sighet, Oravița, Vârșeț, Berliște, Abrud, Săpânța, Lipova, Oradea-mare, Alba-Iulia, Dej, Beclean, Pecica, etc., și mai ales din orașele mai mici ale Maramurașului și Bănatului.

Dar înainte de a trece la alte comentarii, notez, că s'a observat și s'a comentat în felurite chipuri aproape totală lipsă a scriitorilor de dincoace și dincolo.

Eu așa cred, că absența scriitorilor de dincolo numai într'un chip poate fi comentată.

Iar ce privește absența scriitorilor de dincoace, de fapt, sunt îndreptățite unele presupuneri, cari ating coarde foarte gingașe, făcându-se aluzii la susceptibilitatea unora dintre ei...

Neavând însă nici o singură informație pozitivă în privința aceasta, în orice caz nu e o apucătură onestă de-a provoca noi discuții pe tema aceasta.

Despre altele — în cele viitoare.

Adunarea generală de primăvară a învățătorilor români gr. cat. din protopopiatul Alba-Iuliei

Învățătorii din despărțământul Alba-Iulia al reuniunii învățătorilor români din arhidieceza gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, conform §-lui 21 al statutelor și-a ținut adunarea generală de primăvară în școala gr. cat. din comuna Sântimbru, în 27 april a. c.

Înainte de a descrie felul cum a decurs adunarea învățătorilor, trebuie să remarcăm că o mai slab cercetată adunare, din partea parohienilor — nu s'a pomenit. Deși comuna Sântimbru susține școala și învățătorul în comun cu parohia Galdtiu, de care numai o vale desparte, și deși aceste comune sunt aproape curat românești, totuși n'au fost reprezentate la aceasta adunare decât prin 3 persoane: preotul din Galdtiu on. Iosif Șerban, curatorul din Galdtiu și primarul din Sântimbru.

De-asemeni și preoții din districtul Alba-Iuliei foarte puțin interes arată față de adunările învățătorilor. Din aproape 30 preoți numai 4 preoți au luat parte: părintele Filip Pojar din Cojlar, căruia numai spre laudă îi poate servi, fiindcă aproape la toate adunările învățătorilor ia parte; părintele Iosif Șerban din Galdtiu, părintele Chiriac Rațiu din Oieșdea și părintele Liviu Dumitrean

din Cricău, cărora li-s'a asociat și învățătorul Dumitrean pensionat din Șard.

Se spune, că înainte de asta cu câțiva ani comuna Sântimbru era foarte bogată. Rar om care să nu aibă 30—40—50 jugăre pământ. Astăzi? Aceia, cari cu puțină vreme înainte cei mai bogați, astăzi au ajuns să umble cu rezul în spate, după lucru în Alba-Iulia, ca să câștige măcar strictul necesar, pentru a trăi...

E destul de trist pentru locuitorii aceste comune, cu un trecut așa de glorios din punct de vedere istoric, în vremile ei de prosperitate și-au ridicat măcar o sf. biserică, care a mărturie la starea lor bună de atunci.

Și acum să trec la decursul adunării învățătorilor, cărora încă le poate servi spre laudă, deoarece toți s'au prezentat, afară de o colegă Șard.

Dimineața la 8 ore s'a celebrat sf. liturgie prin preoții Iosif Șerban din Galdtiu și Liviu Dumitrean din Cricău, iar răspunsurile le-a dat învățătorul. Liturgia s'a celebrat în frumoasă biserică de curând edificată din Galdtiu, cea din Sântimbru fiind mică și aproape ruinată.

După celebrarea liturgiei am intrat cu toții în școala din Sântimbru, unde învățătorul Udă din Galda de jos, a ținut o prelegere practică elevii din desp. V și VI, tractând din fizică de „apăsarea aerului”, făcând probe și cu instrumente fizice. Prelegerea a fost bine răsușită.

După prelegerea practică președintele despărțământului d. inv. George Spătaceanu din Beiuș prin un discurs ocazional și frumos, a deschis adunarea, lăsând să urmeze cetirea apelului național, cum și cetirea procesului verbal din adunarea de toamnă, a despărțământului. S'a citit apoi raportul casarului Aurel Pop din Șard, care spune că averea despărțământului face în numărul 49 cor. 18 fl. Averea desp. la începutul anului fost de 10438 cor., iar eșitele 55'20 c. A urmat apoi cetirea raportului bibliotecarului Nicolae Dănilă din Alba-Iulia, din care apare, că biblioteca despărțământului numără aproape 300 opuri.

Luându-se toate acestea la cunoștință și purces la delegarea unei comisiuni, pentru cercetarea rapoartelor și înscrierea de membrii noi. S'ales George Mitrofan, din Sântimbru, N. Totan din Chișfalău și Iacob Muntean din Cojlar aflând rapoartele în bună ordine a propus adunării să li se deie raporturilor absolutului convenit.

Au mai încassat taxele obicinuite și s'a scris ca membru fondator părintele L. Dumitrean din Cricău, solvind taxa de 20 cor., iar inv. pe L. Dumitrean din Șard deși membru fondator tot a mai sporit averea desp. solvind încă o taxă de 4 coroane.

Trecându-se la ordinea zilei, d. Traian Brătianu din Galda de sus și-a citit instructiva sa dizertație, intitulată: „Influența muzicii și a cântecului asupra inimii.”

După care d. Bretoi și-a citit dizertația primitivă și bine succasă: „Învățătorul, ca învățător.”

Adunarea exprimându-se asupra dizertațiilor a hotărât ca ambilor dizertanți să li-se deie laudă protocolară, iar dizertația dlui Bretoi să se publice în organul oficios al învățătorilor „Revista Școlastică”.

Pentru verificarea procesului verbal s'au ales d. Laurean Popa din Oieșdea și Traian Brătianu din Galda de jos.

Ținerea adunării viitoare (la toamnă) s'a hotărât pe oct. c. în comuna Oieșdea.

Sfârșindu-se acestea a urmat discuția asupra temei: „Cum să se propună limba română în școlile primare nedespărțite?”

Tema aceasta a adus-o pe tapet prezidiului centru, în urma împrejurării, că în noul plan învățământ s'au destinat pentru propunerea limbii românești numai 5 oare. Și acum prezidiul voia să afle părerea tuturor învățătorilor. Fiind însă aceasta o temă foarte grea și reclamând multă vreme pentru discuția, învățătorul din Alba-Iulia Mihailă Hurducaci propune și adunarea primă

Fili atenții la adresă! Filiala magazinului de dantele din Budapesta

ARAD, bulevardul Andrassy nr. 20 [Palatul El. Fischer] atrage binevoitoarea atențiune

a on. doamne asupra vitrinelor de reclamă ale acestei filiale. — Noutăți de Bruxelles și Paris.

În vreme de 10 zile, fiecare învățător să-și formuleze propunerea în scris și să o trimită prezidiului despărțământului, care consultându-le pe rând, pe cele mai acceptabile le va trimite prezidiului din centru.

În fine adunarea aduce cu unanimitate hotărârea, ca la adunarea generală a tuturor învățătorilor, care se va ține la toamnă în Blaj, prezidiul despărțământului, să propună adunării ca să primească și stăruiască pe lângă forurile comitente, ca învățământul pe viitor să fie continuativ, ca astfel învățătorii să aibă prilej a-și încheia și de afacerile lor private, iar de altă parte să înlesnească și cercetarea școlii din partea elevilor.

Finindu-se și această prezidiul desp. după ce a expirat termenul și-a dat abdicerea, dar adunarea nu a luat la cunoștință această abdicere ci numai tot comitetul vechiu, care-l formează: George Spătaceanu, inv. în Benic prezident, Udrea învățător în Galda de jos, noșter, Aurel Popu, inv. prim. în Șard, cassar și N. Dușa inv. în Alba-Iulia-Lipoveni bibliotecar.

La aceasta adunare s'a prezentat și faimosul învățător din Alba-Iulia *Popa János*, despre care câteva zile înainte de asta s'a scria prin ziare, în urma serviciilor sale patriotice, stăpânirea de drag îl are, încât — în ciuda conzistorului din Blaj, care pentru motive juste l'a suspendat din post, — l'a reabilitat în slujbă cu forța ajutorului poliției, iar acum lucrurile au ajuns acolo, încât credințioșii din Alba-Iulia-Maieri au decis de a mai susține școala, iar elevii nu umnicăiri la școală.

După terminarea adunării a urmat banchetul dat de învățătorul local George Mitrofan. În deservul banchetului s'au rostit și toasturi, iar anițea și veselia a fost la culme. *Cor.*

INFORMAȚIUNI

Arad, 4 Maiu n. 1912.

Raiște.

I.

Răspuns dat încă în aprilie la chestionarul Redacției.

1. Ce cetești mai bucuros în „Românul”? — A) Raportele fulgerătoarelor cuvântări rostite în cameră de neamul nostru deputați naționali: Vasile Mangra și Iosif Ghiescu. B) Articolele politice ale acelorași și cele scrise de Burdea și Vlaicu; toți: intransigenți politicieni și marșali ai neamului.

2. Ai avea vre-o dorință? — Da! „Românul” să mai funcționeze și cu „Deșteptarea” din Brașov. Să câștig premiul prim al „Raiștei”. Ani îndelungați, să pot ajunge încă în țară! Sortarea lozurilor „Reuniunii femeilor române din Arad”. Un teatru românesc stabil. Gimnaziul din Brad înălțat la 8 clase!

3. Ce îți lipsește? — Multe! Înainte de toate o poliță iscălită de membrii comitetului național, cu binevoitorul concurs al d-nilor: dr. Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Stroescu, și escomptată la — „Törlesztési Bank” din Budapesta.

4. Peste tot ce ar mai trebui? — Rp. Granum salis Atticae, grammata Centum — în răspunsul meu la Chestionar.

II.

Plapoma periclitează ideea unității statului maghiar.

Era în vara anului 1910. În preseara zilei de a aniversa cei 80 de ani, decând s'a născut domnitorul nostru — și cetățenii „celui mai loial neam” din Oradea-mare — încă au aflat de bine, de a-și infamura casele ici și pe colo cu câte un steag. Pe străzi publice, mai mult de dragul paradei militare, de cât pătrunși de însemnătatea zilei...

Până să sosească muzica militară — să le treacă de urt, descifrează cu interes inscripțiile steagurilor: Aici „trăiască deputatul Hoványi”, alături cu el fâlfâie falnic adversarul „Glac”, ba pe un steag bătrân învechit de decenii află de bine, să se retragă privind la paradă și bătrânul Tisza Kálmán... Din fereastra din etajul al III-lea dela o casă *horribile visu* — atentat groaznic din partea daco-românilor — sunt expuse la vederea publicului culorile atât de urgiste: roșu-galben-albastru.

Dar „sângele apă nu se face” — pentru aceea sunt ei viteji urmași ai lui Arpad, ca să salveze patria cucuriță, de pericolul ce amenință... Injurături și răcnete sălbatică cutremură aerul... Bastoanele se ridică în mod amenințător în slavă... Într'un moment asfaltul e rupt în bucăți negre, grele, primejdioase. — Și cu toții la casa cu pricina... Când colo... E jocul unei mâni ironice? Roșul pierise... Mai aproape, tot mai aproape... Și în aieve se văd 2 plapome de mătase — galben și albastru.

Furia publicului e mai potolită, vreo două pietri mai zăieră în aer îndreptate spre fereastra cu plapomele — publicul se împrăștie mulcomit... că patria este salvată!

24 aprilie 1912 st. n.

Arghir.

Din cauza sfintei sărbători de Luni, M. Muc. sf. Gheorghe, numărul nostru proxim va apare Marți noaptea la orele obicinuite.

Personale. *Alex. D. Mihailovici*, inginer-șef superior la direcțiunea căilor ferate în Seghedin, a avansat, de 1 mai, în rang și a fost transferat la Szabadka. — *D. inginer Mihailovici* a fost la Seghedin între cei mai prețuiți funcționari superiori ai direcțiunii căilor ferate și un foarte valoros membru al societății.

Il felicităm la avansare.

Pentru comasări. Suntem informați că în mai multe comune românești sunt în curgere comasări. Cei interesați au lipsă la efectuarea lor de expert.

Având cunoștința unui distins expert român îl recomandăm comunelor românești.

Doritorii se pot adresa redacției.

Eljen Ilustritatea Sa! Ni-se scrie: Renegatul deputat guvernamental Segeszkú József, fiul dascălului Iosif din Cârncea, spre a fi sărbătorit de sateliții săi, din prilejul numirei Măriei Sale de consilier intim, drept răsplătă a purtării sale patriotice, a sosit marți în 30 aprilie la Oravița.

Măriei Sale i-s'a făcut o primire grandioasă din partea administrației. Vorba românului: „Ei țucă, ei îmbucă”.

Apoi din partea jidanilor, renegaților și a unor români inconștienți.

Măria Sa a mai avut onoarea a fi bineventat și de fețele sfințite din Oravița, de dragul „congruei”.

A fost bineventat de protopopul român gr.-cat. Victor Poruțiu, membrul casinei române, membru în direcțiunea „Oraviceana” ect., de ambii preoți gr.-ort. Gheorghe Neda, Cornel Jurca, cari la orice ocaziune patriotică se fac de râsul poporenilor.

S'a mai distins și învățătorul Carol Lazăr, arborând steagul „oficios” (roș, alb, verde) pe edificiul școlii confessionale gr.-ort. române, postând totodată pe toți elevii săi înaintea școlii și strigând din răsupteri „Măriei Sale”, de trei ori „Eljen!” D-nul învățător, cât a stat Măria Sa în Oravița, nu a ținut nici prelegeri.

Petrecând Măria Sa în Oravița, mai mulți preoți și învățători și cei locali, au lins talpele Măriei Sale, un adevărat pelegrinaj a la Mekka, — dându-le Măria Sa instrucții.

S'au mai lungușit și alți ciraci de aceeaș tristă categorie.

Plecând Măria Sa cu trenul, a fost petrecut de ambii preoți locali: G. Neda și C. Jurca, până la Iasenova, spre a se putea neconturbați lunguși și spre a putea primi instrucții.

Până când acest colț românesc va putea suferi atâtea rușine!

Un abonent oravicean.

Succesul unui arhitect român. Direcția căilor ferate ungare edifică în Budapesta un mare grup de case, cu 200 de locuințe, pe seama amplexurilor săi. Au concurat peste 25 de arhitecți cu diferite planuri, artistic elaborate, între cari și arhitectul român Ion Niga.

Planul arhitectului Niga a fost premiat cu premiul de 800 cor. Iată încă o dovadă, că am putea dispune și noi de arhitecți și ingineri, ca alte națiuni, noi însă sprijinim pe străini, pe când inginerii noștri creșcuți fără excepție cu stipendii românești, se pierd în marea străinilor, fără să aibă ocaziune de a răsplăti sacrificiul primit din partea națiunii lor.

Ar fi timpul suprem să ne gândim și la numărul mare al inginerilor români, refugiați aproape toți în oficiile statului, asigurându-le existența în sânul națiunii românești.

Sinuciderea unui principe rus. În capitala Rusiei face mare senzație sinuciderea unei figuri binecunoscute în societatea aristocrației boheme, a principelui Siserski-Sismatov. Tinerul principe, care era fiul unui membru de frunte al sfântului sinod, făcea parte din corpul de gardă al țarului. Ieri noapte, la un chef vesel, și-a pus capăt zilelor printr'un glonț revolver.

Millardarul fără bani în buzunar. Cârncea, miliardarul american în toate datinele sale de trai e de o simplitate rară. Dacă l-ar vedea cineva în preumblările lui zilnice, nici prin gând nu i-ar trece, că acest om dispune de nenumărate milioane și donează milioane, fără de a suferi o cât de mică scădere averea lui. În buzunar însă el nu poartă nicidecum mai mult de 50 coroane, și și acestea le are la sine numai pentru că, la caz de se obosește, să se poată urca pe tramway sau omnibus. Odată i-s'a întâmplat chiar, că din lipsa de

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMÂN)

Trad. de Senior

— Urmare —

Dar ceea ce te uimește cu adevărat e că doamnele aveau, toate în chip unanim, pentru el o simțire încă și mai mare; el le făcuse, dela început, o adâncă impresiune. Spre a explica fenomenul acesta, ar trebui să spun o sumedenie de lucruri despre doamnele acestea și despre societatea lor, să descriu, cum se zice, în culori vii, particularitățile acestor suflete vii; dar asta e pentru tine o sarcină anevoioasă.

Pe de o parte, el se simte oprit de venerația sa pentru soțiile înalților demnitari ai localității, și, pe de alta: fiindcă... nu mai fiindcă... e și adevărat greu.

Doamnele din orașul N... Nu, zău, nu pot... să tem! În doamnele din orașul N... ceea ce e mai rău, e... vedeți d-voastre? imposibil; condeiul se înțelege, parcă ar atârna de el un glonte de plumb. Înțelege, trebuie să las grija de a le caracteriza pe cele care posedă culori mai fine și care țin o simțire mai mare pe paletă sa; noi nu-i putem

zugrăvi așa dară decât în profil, în bust, și chiar și aceasta în simplă schiță.

Doamnele din orașul N... erau mai înainte de toate, *prezentabile*; sunt puține orașe în cari doamnele se prezintă mai bine. Pentru ținută, ton, observarea etichetei, a celor mai delicate bunecuvinte, și a rafinamentelor însăși ale modei în toaleta lor, ele ar fi putut fi consultate de către surioarele lor din Moscova și Petersburg. Imbrăcate cu gust, ele se plimbau în oraș în calească, și după moda cea mai recentă, având la spate, în picioare, un mare lacheu galonat cu aur pe toate cusăturile.

Cărțile lor de vizită erau destul de adesea scrise de mână pe un dos de spațiu ori un rege de caro; iar carta de vizită era de rigoare, și cineva făcea să i-se respecte carta. Doauă doamne, mari prietene și chiar rude, se certară în toată regula odată când una, făcând vizită celeilalte, văzu pe o consolă una din cărțile sale de vizită mângălită cu creionul. Ori câtă silință și-ar fi dat după aceasta soții, rudele și aliații, a trebuit să se recunoască că, dacă orice pe lume se face ori se repară, nu se mai pot apropia două doamne cari s'au certat pentru vizită ori pentru lipsa unei cărți de vizită ori pentru o carte de vizită întrebuintată la socoteli de menaj. Astfel rămaseră cele două doamne neîmpăcate în fața întregii înalte societăți. Erau apoi, în privința pasului și a locului întâiu, nu mai puțin lupte violente, cari inspiarau uneori soților chiar grozave idei cavaleresti în intervențiile lor aproape inevitabile în asemenea cazuri.

Aceasta n'aducea fără îndoială nici un duel între ei; toți aparțineau civilității din toate punctele; dar în schimb unul căuta de atunci toate mijloacele de a disprețui pe celalalt, ceea ce, lumea stă la îndoială, e de o sută de ori mai rău decât un duel ori care ar fi și și l-ar închipui cineva.

În obiceiurile lor, doamnele din N... se arătau într'o clipă insuflete de o nobilă nemulțămire împotriva ori cărui vițiu și ori cărui scandal, și persecutau fără milă cele mai mici slăbiciuni. Dar dacă între ele se petrecea din întâmplare vre-o mică intrigă, acestea erau salvate, iar soțul era pregătit așa de bine că, de se întâmpla să vadă ori să înțeleagă, el răspundea, la orice întrebare i-se puneă privitor la aceasta, cam sec, și adesea adăoga acest înțelept proverb: „Ce poate să mire dacă cumătra vorbește cu cumătrul?”

E potrivit să spunem și aceea că doamnele din orașul N... se distingeau, ca multe doamne din Sfântul-Petersburg, printr'o dizertațiune și o rigoare neobișnuită în întrebuintarea cuvintelor și a presiunilor. Pentru nimic în lume n'ar fi zis: „Tăvile acestea, paharele acestea ori sfesnicele acestea miroase.” Nici chiar, întrebuintând un echivalent al lui miroase, spre pildă: „Nu răspândesc esență de trandafir...” Nu, ele ziceau: „Iată tăvi, pahare, cari nu se poartă bine”, etc.

(Va urma.)

bani, a trebuit contra voinței lui să-și petreacă timpul la poliție. El merse într-o zi dupăcum scrie revista „Comodia” — cu automobilul propriu pe străzile New-York-ului și policemanul l-a oprit pentru că mergea cu o viteză nepermisă. Neavând la el suma necesară, ca să plătească pedeapsa prescrisă de lege, policemanul l-a arestat și la dus la biroul poliției. De aci apoi, miliardarul a telefonat secretarului său, care i-a adus suma la moment. Secretarul făcându-i imputări pentru ușurința aceasta domnului său miliardar și întrebându-l mirat cum de a putut pleca fără bani de acasă, Carnegie s'a scuzat:

— „Ce să fac, dacă mi-am uitat portmoneul în hainele de sărbătoare?”

Neerolog. *Silviu Oct. Handrea*, stud. cl. III. gimn., a repausat în 2 maiu n. c. la 6 ore, a. m., după scurte, dar foarte grele suferințe, în frageda etate de 13 ani.

Rămășițele pământești ale scumpului defunct au fost așezate spre vecinica odihnă sâmbătă în 4 maiu a. l. c. la 3 ore, d. a. în cimiterul comun din Salcud.

„Inima noastră amar te piânge, o dulce fiu și frate decedat”. Ioan Handrea paroh gr.-cat și soția Silvia n. Socol neconsolați părinți, Hortensia, Ovidiu, Flaviu și Liciniu dulci și nemângâiați frați. Condolențele noastre!

La alergările din urmă la *Freudenau* lângă Viena caii românului *Negroponte* au câștigat două premii prime, între ele premiul cel mare, de patruzeci de mii de coroane (cu calul Mocan). Ștăful d-lui *Negroponte* are cel mai bun nume în monarhie.

Lauda comunei românești Cața. Confratele „Viitorul” scrie despre comuna Cața următoarele cuvinte elogioase:

„Am aflat câteva amănunte despre o excursiune făcută la satul Cața din Transilvania de către un număr de profesori. Era privilegiată această excursiune de vizitarea localului de școală, clădit (mai ales) de către marii comercianți, frații Mircea din București, în satul lor de naștere. Sentimentele, cari au dictat o astfel de faptă, sunt desigur vrednice a fi scoase la iveală, cu toate, că nu pentru mândria de a fi lăudați au cheltuit acești buni români, cari din munca lor rodnică fac să profite frații lor.

„Dar ceea ce ne-a impresionat a fost adâncimea sentimentului românesc, viața culturală românească într'un mic sat din Transilvania. Flăcăii și fetele știau pe de rost poezii de Coșbuc, se interesau de tot ce privește viața noastră, a fericiților din România liberă. În toate casele se află portretul regelui nostru (al României), cărți românești, ca în orice bibliotecă mică. Când ne ducem pe la ei, simțim o altă atmosferă, eșim din politica noastră, trăim în alt cerc de gândire, trăim în lumea aceea, care nu râvnește la altă glorie, n'are alt vis decât acela de a putea cânta „Deșteaptă-te Române” fără frica jandarmului ungur.

„Nobil, sfânt popor, care ai cunoscut robirea politică, dar nu te-ai umilit până la a te obișnui cu ea!”

„Ținuta Cățenilor dovedește înc'odată, că chiar și acolo, unde cei chemați nu și-ar face datoria de a îndrepta poporul pe calea culturii naționale și a sprijini faptele culturale, dacă e să-mântă bună în el, se pot face minuni.”

O zguduitoare dramă familiară a fost descoperită Joi dimineața în strada Armenească din București. În o casă din strada aceea locuia familia evreiască *Filipovici*, compusă din doi bătrâni și opt copii, dintre cari două fete mari. Joi dimineață întreaga această familie a fost găsită asfixiată cu cărbuni într'o încăpere din podul casei. Toate cele 10 persoane zăceau moarte, iar cadavrele lor erau reci. Fiecare din cei sinuciși lăsase câte un bilețel, în care arăta groaznică hotărâre, pe care au luat-o ei că se omoară de bună voie. Incunștinându-se poliția, s'au pornit imediat cercetări, în urma cărora s'a constatat, că familia *Filipovici* se afla în mare mizerie, deși locuia într'o casă de

câteva mii lei chirie anuală. Cu două zile mai înainte, proprietarul casei pusese sechestru pe mobilele din casă pentru neplătirea chiriei. Așa dar nenorocii aceștia nu numai că n'aveau cu ce închiria o altă casă dar nici cu ce plăti aci, de unde erau nevoiți să se mute, căci casa se închiriasse la persoane. În afară însă de chirie, familia aceasta mai avea și alte datorii mici pentru alimente.

Această dramă îngrozitoare a produs în capitală o senzație enormă. La locul sinuciderii este un adevărat pelerinaj.

Servitoarea interogată a declarat că între membrii familiei *Filipovici* au urmat miercuri dese consultări însă nu și-a putut da seamă de cele ce se puneau la cale. Cercetările continuă.

Nenorocire mare cu armă mică. O armă neînsemnată altfel, un *Flaubert* de calibru mic, a stâns — zilele trecute — o viață de om. Învățăcelul *Reiner* povestea înaintea școlii de fete din Brașov cu un prieten. Atunci îi cade de sub palton un *Flaubert*, care se descarcă lovindu-se de pământ și glonțul îi intră în pânțec. A fost dus numai decât la spital, dar până a doua zi a murit. *Andrei Suci*, elev la gimnazul nostru de acolo trecea pe o stradă. Dintr'odată vine un glonț de cele mici de *Flaubert* și-l nimerește în nas oprindu-se în buză. Pușcașul n'a putut fi aflat.

Nenorociri mari se întâmplă mai ales când un copil pune mâna pe un revolver sau pe o pușcă încărcată.

Craniul lui Schiller. *Friedrich Schiller*, poetul genial, a decedat la 9 maiu 1805 (cu 46 ani) și a fost înmormântat în o criptă comună, la *Weimar*. În anul 1827 osemintele sale au fost așezate în cavoul princiar de acolo, dar a rămas dubitare, că oare care este craniul poetului, între cele găsite în mormânt. S'au făcut cercetări multe. În 1883 profesorul *Herman Welcker* din *Halle* a dovedit că craniul considerat ca al lui *Schiller* nu e cel veritabil. Se anunță din *Weimar* că acuma i-a succes în sfârșit a găsi căpățina autentică: profesorul dr. *August Froriep* a comparat cele 70 țeste găsite în cripta din *Weimar* și a stabilit exact care este cea a nemuritorului *Schiller*. Profesorul a referat la congresul anatomie din *München* despre mersul și rezultatul cercetărilor sale, apoi a raportat mare ducelui de *Weimar*. Profesorul *Froriep* este directorul institutului de anatomie dela universitatea din *Tübingen*.

Baie de aburi pentru dame și domni. În scaldă „*Opre*” situată pe piața *Tököly*, Lunea și Vinerea p. m. între orele 3—6 stă baia de aburi la dispoziția on. dame. Pentru domni e deschisă baia de aburi zilnic dela 5 dimineața până la 1 oră d. a. Membrii cluburilor și a societăților, militari, și poliția solvesc 70 fileri. Baia de aburi e transformată și din nou aranjată Prețul redus la cumpărarea alor 10 bilete e de 8 cor.

Știre medicală. Medicul dr. *Mann Adolf* și-a mutat locuința în *Arad*, strada *Kazinczy* nr. 10.

x **Seminarul Juridic Dr. Geréb**, Cluj, Str. *Farkas* (lângă edificiul cel vechin al teatrului). Pregătește pe lângă onorar mic, pentru examenle de drept, de stat, riguroase, de drept de stat, examene de avocat și de magistrat. În 3 luni se câștigă licența de doctorat. Fiind în pragul proiectelor de reformă a învățământului juridic, e dorit ca toți cei interesați să se adreseze spre binele lor la acest seminar, care înlesnește mult cariera advocațională.

x **Gustav Tátray** — Orădea-mare, str. *Rákoczy*, prăvălia pentru elită, unde se pot cumpăra lucruri de mână, pentru dame precum și necesarii, cu prețuri foarte ieftine. Telefon 788.

x **Instrumentul bun e muncă ușoară.** Acum când fiecare econom grăbește să-și procure coasă, atragem atenția asupra coasei „*Korona gyémánt*” care având tăiș și ascuțiș excelent și fiind ușoară isprăvim cu ea lucru întreit. Astfel nime să nu

cumpere coase din *Köbánya* sau din *Somogy* pentru că coasa „*Korona gyémánt*” se poate cumpăra exclusiv numai dela *Lengyel testvérek* sau prăvăliile din *Kaposvár*.

x Cele mai moderne și mai bune mobile de aramă și matrațe de fir pentru oțeturi, cafenele, țării și internate se capătă la *Prohászka János*, dealer de mobile de fier și aramă, *Budapesta*, str. conte *Jenő* Nr. 46.

Provocându-vă la ziarul nostru primiți cataloage prețuri gratuit.

x **Stieler József**, *Budapesta*, VII., str. *Kazinczy* 6/B, fabrică de dulapuri de gheață, pe care o recomanda în atențiunea comercianților, ospătarilor și a marelor. Dulapurile acestea se bucură de un bun renume în întreaga țară, ba chiar și în România. Având acestor dulapuri sunt, că partea superioară a dulapurii de gheață se poate lua jos, ceea ce în privința rățenii e foarte avantajos. Gheața topită se scurge printr'o țevă în dulapul de jos, de unde cu ajutorul unui cep se lasă să se scurgă. Gheața rămâne tot uscată, și prin aceasta zilnic se face o mare economie.

Bibliografie

—x—

„*Păstorul sufleteș*” periodic de predică, VII. Nr. 5. redactat cu înalta permisiune a Episcopului Ordinariat din *Gherla*. Red. și adm. Cluj (cott. Sălaj).

*

ISKOLAI ÉRTESITŐ — AVIZ ȘCOLAR
bucata à — 30 fil.

Propise (corecte) 100 buc. à 1-20 + 30 fil.

se vând prin

LIBRĂRIA DIECEZANĂ din *Arad*

Teatrul Apollo. Azi, *duminecă*, teatrul va prezenta următorul program foarte bogat și atractiv:

1. Noutatea de cinematograf (tablou de tualitate). — 2. Ah! bărbații (comedie). — 3. Stînul (dramă socială senzațională în 2 acte). — 4. Iubirea și iubirea de mamă. — 4. Agentul imperiu (umoristic, senzațional).

În 7, 8 și 9 maiu *Saharet* va dansa în *Arad*.

*

Prețurile locurilor: *Lojă*, de persoană 1 cor. Loc rezervat 1 cor. — *Locul I*, 80 fil. — *Locul II*, 60 fil. — *Locul III*, 40 fil. — *Locul IV*, 20 fil.

Orchestra proprie. — Garderobă.

Inceputul reprezentațiilor d. a. dela orele trei sferturi—11 noaptea.

POȘTA REDACȚIEI

G. C. Deda. Vă mirați că până acum d-voastre istorică n'a văzut lumina în colțul „*Românului*”.

Dacă nu s'a publicat însemnează că nu se poate publica, iar dacă nu se poate, însemnează că n'aveți cuvânt să vă mirați... Socotim, că și tăcerea e un răspuns. Manuscrisele nu se pot ține poiază.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

I. Cărcu. *Beclean*. Am primit 28 cor. de abonament până la 1 iulie 1912. Până acum n'a plătit tot. Îl vom scoate în broșură și vom anunța în ziar.

Nr. 4504. Cu suma primită azi, abonamentul d-v. e plătit până la 1 mai 1912.

Nr. 1463. *Abdnam.* d-v. e plătit cu suma primită azi, până la 15 febr. a. c. Așteptăm.

Redactor responsabil: *Atanasie Halmaghy*

GONDA

Stabiliment de vestminte

TIMIȘOARA-CETATE, STRADA HUNYADI nr. 7.

Cea mai mare casă de tot felul de vestminte pentru bărbați, copii și femei.

Secție pentru comande după măsură. Pânuri originale engleze.

Prețuri ieftine.

Telef.

candidat de avocat

...ă află aplica... moment... în cancela-
advocațială a... subscris... Dr. Aurel
...da, avocat Bute... (Körösbány).

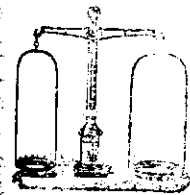
De vânzare

...e frumoasă în... în localitate
...pe de piața mare se află o casă de
...re. Lămuriri dă administrația zierului

**ăina lactată
NESTLE**

...ste dovedită după o lungă experiență
...foarte bună pentru copii sănătoși
...bolnavi cât și pentru bolnavii
...stomac. Impedică și înlătură văr-
...turile, diareea, catarul intestine-
...-Broșura »Ingrijirea Copiilor«
...se poate avea gratuit de la
...NESTLÉ, Viena I. Biberstrasse II.

**Gustați
SLEPING-car
la fabrica „Bragadiru“.**

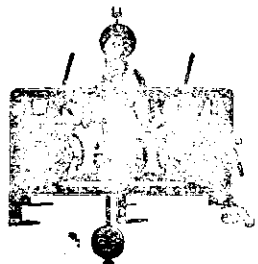

In lucrătoria elec-
trotelnică și mecanică
și Institutul concesio-
nat de autorități de in-
stalări electrice.

ALFRED POLATSONIK
Budapest V. str. Nagymező utca 64.

Se lucrează: tot felul de instrumente electrotel-
nice, monometre și executarea breverelor.
Cântare de precizie pentru farmaciași, dro-
gerii și aurari. Instalări de lumină și so-
ner (clopoțele) electrice, telefon de casă pe
pe lângă prețurile cele mai ieftine.

Oroloage de turn

pentru palate, aces
comunale, fabrici, lo-
cuințe private regu-
lează și aranjază mai
favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly
dela prima aranjare cu vapor a fabricii
de oroloage din

Budapesta, VII., Tököly-ut n-rul 52.
(Casa proprie).

Cataloge și specificații de prețuri trimis gratis
și franco.

GREȘESC FOARTE MULT

...ecia cari în contra reumei, podagrei, înțepă-
turilor, sfâșierilor, durerilor de spinare și spate,
dureri de oase etc. în locul

REPARATORULUI lui Kriegner

...ntrebuințează imitații.
Recomandăm urgent oricărui suferind de
reumă și tuturor acolora, cari sufer de boale
amintite mai sus sau de receală și curente, că
imediat să întrebuințeze veritabilul

REPARATOR a lui Kriegner

...care se pregătește exclusiv în
farmacia Kriegner Budapeste, Kálvin-tér,
deci să se trimită scrisorile de comandă. Pre-
țul unei sticle mici 1 cor., o sticlă mare 2 cor.
Cu poșta 5 sticle mici franco 5 cor., sau
3 sticle mari 6 coroane.

Acest medicament vechiu excelent este
mai bun decât oricare spirt, deoarece el după
o singură frecare vindecă și nu numai alină
durerile, ci după câteva zile ele și încetează.

Pentru sezonul de Paști și Rusalii!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în ::
pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe
lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand
≡ atelierul meu de blănărie ≡
pentru toate lucrările ce cad în bransa
aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:
IOAN BĂLINT „JÁNOS”
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

In atenția celor ce zidesc case!

TEODOR CIOBAN
ZIDAR DIPLOMAT ȘI ARCHITECT
ARAD, Str. Deák-Ferencz 20.

Cu onoare încunoștiințez pe on. public, că
in bransa arhitectonică
execut tot felul de întreprinderi, transformări
de zidiri vechi, repararea de biserici române
și școli, precum și zidirea lor.

Cu planuri și bugete servesc cu prețuri
cât se poate de moderate. Comanda primese
atât în loc, cât și în provincie. Rugând spri-
jinul on. public român semnez

Cu stimă
Teodor Cioban.

Dece n'ai mâncat ceapa ciorii?

...să cumperi gramafon ori eufon în rate cu prețuri
întreite, când eu dau gratis un eufon de concert
fiecărui care cumpără dela mine 15 plăci duple
noui pentru 30 fl. Gramafon mare, pe lângă ga-
ranția 12 fl.

Mare asortiment de Pathofon și plăci.

Reich Aladár

...mare magazin de instrumente muzicale
Budapesta, VIII., str. Népszínház nr. 27.

Cereți imediat catalog de prețuri.

Telefon 387.

BRAUN N. ANTAL
Arad, Boros Béni-tér 7. (Casa proprie)

Recomandă depozitul său bogat asortat cu
văpseli și material pentru zidit

in atenția domnilor cari voiesc să zidească. Atrago atenția mai
departe asupra vântului de prima calitate, cement, țiglă, țevi
de beton, praf de piatră, împletituri de trestie, table de ce-
ment pentru pavaj. — Produsele fabricii sale de ghips din
Băle-d-Criș le ține acum în depozit desfăcându-le cu prețuri
foarte ieftine. — Cere sprijinul on. public:

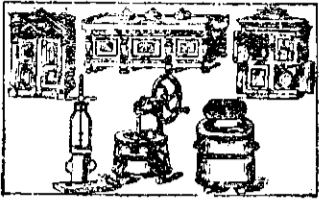
Cu stimă: **BRAUN N. ANTAL.**

STILLER JÓZSEF fabrică de dulapuri de gheață brevetate :

Fabrica și biroul: **Budapesta, VII., Kazinczy-utca 6/b.** Telefon: 12—83.
(Mai înainte în Nagydiófa-u. 22).

Recomandă dulapuri de gheață scutite prin lege, cea mai bună construcție pentru răcirea berei, apei, untului, cărnii pentru trebuințe gospodărești, mașini și rezervoare de înghețată, instalații pentru bolte și cele mai noi condatoare. CATALOG ilustrat despre articolele anunțate mai sus și despre răcitoarele pentru carne și bucate, recitoare cu aer condensat pentru bere, la cerere se trimite gratuit și porto franco.

Unicul proprietar :

Stiller József,
BUDAPESTA, VII., Kazinczi-utca nr. 6/B.

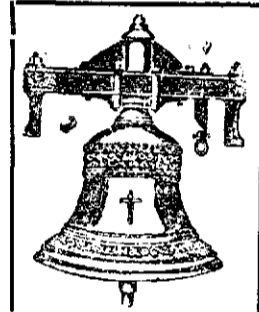
Pentru a preveni eventuale greșeli, atrag atențiunea on. clienți, că fabrica mea de dulapuri de gheață, există de 36 de ani și să nu fie confundată cu alte fabrici de aceasta branșă, dar de dată mai nouă.

Cu stimă: **STILLER JÓZSEF.**

Frideric Hönig

Arad, str. Rákoczi nr. 11—28.

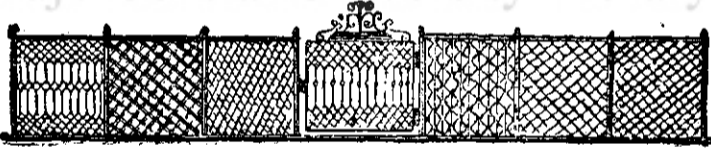
∴ Premiata la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor :
Fondat la 1840.

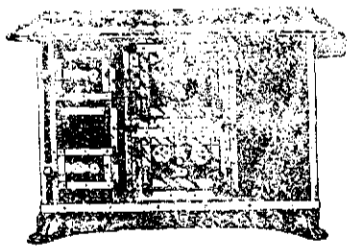
Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30 percente la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învârti și postamente de fer, prin a căror întrebuițare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se elatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învârti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

Prima fabrică în Ungaria de nord alui Kozár Lajos

BCU Cluj / Central University Library

pentru țesutul și împletirea sirmei (drot), îngrădiri (garduri), tot felul de site, ciur, ornamente de lăcătușerie, construcții de fier, sobe (sparmerturi), cuptorase în UNGVAR. Fabrică totfelul de garduri din sirmă (drot), din aramă galbină, din fier lustruit cu cositoriu sau argint viu, țesături de rabbit, rosteie de ciuruit, coșeri pentru petriș și trestie împletită pentru plafond (structură). Despărțământ deosebit pentru fabricarea lucrărilor pentru edificii și ornamente de lăcătușerie, coridoare, trepte, grilaje de fier, verande din sticlă, uși de fier scutite contra focului și construcții de fier. Despărțământ din nou aranjat pentru fabricarea a totfelul de sobe (sparmerturi) dela esecutarea cea mai simplă până la cea mai pompoasă, cu îmbrăcăminte de pământ (cahale, olane) în colorii sau albe. Prospect trimis gratis. Vinzătorilor procente corăspunzătoare.

Hotel „Central” în Arad

Hotel de primul rang, vis-à-vis de casa comitatului. Stațiune de tramvai și autobus.

60 odăi moderne pentru oaspeți.

Luminație electrică. Scaldă în casă. Omnibus la toate trenurile. Local de întâlnire al oaspeților din provincie. Grădină splendidă de iarnă. Cafenea. Prețuri moderate. Bucătărie excelentă. — Cu deosebită stimă:

Augustin Csermák.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public din loc și din jur, că din 1 Aprilie n. începând am luat în primire

Hotelul „Fekete Sas” („Vulturul negru”)

din **Marja-Radna** (în Piață). Mă voi nizuia prin cele mai bune mâncări precum și vinuri a rate de podgoric, bere galbenă și neagră să căști deplina mulțumire a on. public. — Odăi curate, sănătoase pentru călători. — Local de întâlnire pentru exeursionști.

Rog binevoitorul sprijin al onoratului public:

Szász Péter, ospătar și măcelar

BIROU COMERCIAL PENTRU IMOBILITĂȚI ȘI PENTRU CREDIT FONCIAR

Rezolvă în mod foarte celerant cumpărarea și vânzarea de pământuri, vii, păduri și case. Mijlocește împrumuturi noi și convertează grabnic și favorabil datorii vechi, atât în loc, cât și în provincie. Sunt prenotate actualmente mai multe case mai mici și mai mari din loc, precum și mai multe proprietăți. În caz de binevoitoare autorizare până la rezolvire nu se compută nici o cheltuială.

LUSTBÁDER ADOLF
birou de mijlocire conces. prin țară
ARAD, piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.

Cine voiește

rachie curată

să se adreseze direct la firma cea mai mare românească

Creciu & Voda
din Lugos,

care dispune de căzării mari proprii în Bănat și Ardeal.

! Nou atelier de mășerie !

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că în Arad, strada Wesselényi nr. 1 mi-am deschis un atelier de tâmplărie pentru zidiri și mobile.

Primesc spre efectuare: lucrări pentru zidiri, mobile, portale și aranjamente de prăvălii corespunzătoare pentru timpul prezent în executare modernă, pe lângă prețurile cele mai moderate.

Cerând sprijinul on. public semnez cu toată stima:

IOAN PAPP, măsar de mobile și zidiri.
ARAD, strada Wesselényi nr. 1.

AVIZ!

Am onoare a aviza onoratul public, că a sosit în mare transport apa minerală de

malnaș

cea mai plăcută apă pentru vin.

Cu stimă

Rubinstein Mór, Arad.

Numărul telefonului 234

Ujj János,

stabiliment industrial de cement, în Kisjenő-Erdőhogy și Nagyzerind. (Aradmegye).

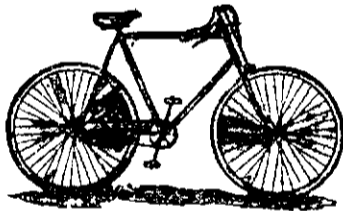
Execută țevi de beton, plăci de pavaj, plăci de marmură artificială, terrazzo și mozaic, columnne, scări, lavițe, cărămizi, țigle, inele de fântâni cu fer, plăci sub robe, vâlvaie de ori-ce lungime, etc. etc.

Acest stabiliment lucrează și proiecte de cheltueli și planuri pentru poduri de beton cu construcție de fer și pentru betonizarea trotoarelor.

BICLETE

nume mondial:

CHAMPION PREMIER

Modelul campanilară, automată (cu frână liberă) se vând pe lângă garantație de 3 și 5 ani cu prețul original a fabricii, fără ridicare de preț, în rate lunare de 12 și 15 cu rate și părți alcătuitoare pentru biciclete, ca interioră și exterioră prima calitate, sonerie, pedale, lanțuri, roată automată, conus. — În circulația mare unde în toată Auto-Ungaria și în provincii cu preț foarte redus. — La cumpărări mari se dă rabat mare.

Láng Jakab és fia

comerciant de biciclete și părți alcătuitoare Budapest, VIII., József-körut 41. Boross-tér 4 și în Buda, II., Margit-körut 6. Model de lux cu 1000 de chipuri se trimite gratuit.

GEORGE SZÖCS

croitor civil și militar

BRAȘOV,

Strada Mihail Weiss 10.

casă proprie.

Deposit de cele mai nouă stoffe indigene și din străinătate.

SERVICIU PROMPT! PREȚURI SOLIDE!

Dacă stropești cu „FORHIN“

- I - ai mai puțină bătaie de cap,
- II - a lucru mai puțin,
- III - a cheltuială mai puțină!

deoarece »FORHIN«-ul este MICTURA DE BORDÓ adesea îmbunătățită. Se lipește ușor chiar și de frnzele umede. La ori-ce brumă poți se stropești, nelăsând nici un fel de sediment (drojdie). Multime de scrisori de mulțumită și recunoștință. Pregătim invenția drului Aschenbrandt de Rézkénpor și Bordolpor. Cere prospect gratuit și franco dela fabrica „FORHIN“ BUDAPEST, VI., VACZI-UT 93.

Primul atelier de biliarde din Brașov

MERTH JÁNOS,
Brassó, Vasút-utca 8. sz.

Pregătește din material excelent și uscat totfelul de biliarde, în stilul cel mai modern, primind pe lângă prețuri foarte moderate și reparaturi.

ARAD, WEITZER-U. 13.

D-na SZALKAI ÁRMIN

lucrează în timpul cel mai scurt în atelierul său de BRODĂRII ȘI ALBITURI, trusouri complete pentru femei, bărbați și copii, lucrate artistic și cu gust. — Brodării albe și colorate, lucrări cu aur, albituri, batiste, servete, millienuri, perini pentru divan, se află gata și se vând cu preț ieftin, — se află și nelucrate. Domnișoare se primesc spre instruire.

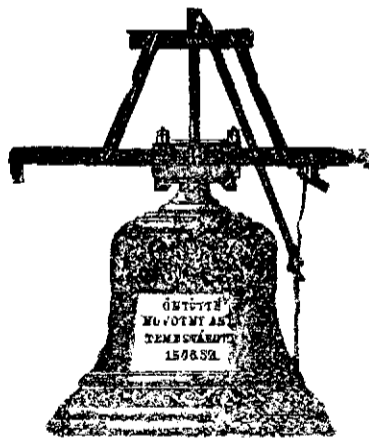

Premiat cu medalia cea mare la expoziția milenară din Budapesta în 1896.

Turnătoria de clopote. — Fabrica de scaune de fier pentru clopote alui

ANTONIU NOVOTNY, TIMIȘOARA-FABRIC.

Se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, precum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, spre facerea de clopote întregi, armonioase pe garanție de mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fier bătut, construite spre a le întoarce în ușurință în ori-ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o lăture fiind astfel scutite de crapare. — Sunt recomandate cu deosebire CLOPOTELE GAURITE, de dăusul inventate și premiate în mai multe rânduri, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri ca figura S și au un ton mai intensiv, mai adânc, mai limpede, mai plăcut și cu vibrare mai voluminoasă decât cele de sistem vechiu, astfel, că un clopot patentat de 387 kg. este egal în ton cu un clopot de 461 kilograme patentat după sistemul vechiu. — Se mai recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal. — Prețuri-curente ilustrate trimis gratuit.

Orova Károly,

inginer-mechanic diplomat.

Budapest, V., Kálmán-utca 24.

Telefon 146-38.

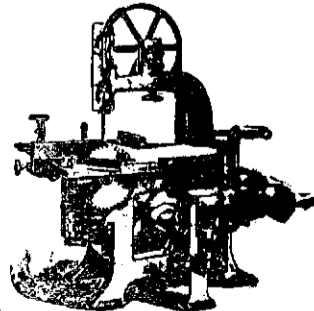
Reprezentantul fabricii de lucrare a lemnului de specialitate: TEICHERT & SOHN, LIEGNITZ.

Specialități: Herestraie rapide și cu două tăiușuri, instalare completă de herestraie cu aburi și uzine. Garnituri pentru tăiatul lemnului cu elevator sigur.

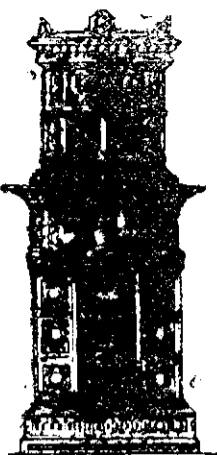
Mare depozit în mașini și unelte pentru lucrarea lemnului pe seama măsurilor și inginerilor.

Condițiuni favorabile de plată!

Catalog trimis gratul

Fabricant de cuptoare de lut.

SCHÖN JÓZSEF, Lugos

Szt. István-u. 36. Kossuth-u. 21.

Atrage atențiunea on. public că primește pregătirea a ori-ce fel de

cuptoare

descărcare și zidirea vetrelor de fert cu prețuri convenabile și pe lângă serviciu prompt și conștiințios.

Comandele se execută imediat.

KIKTA ISTVAN, atelier de pictură
Budapest, VIII. Kossuth-u. 17.

Imi iau îndrăzneala a atrage atențiunea on. public asupra atelierului meu de pictură de sticlă.

Ca specialist fac rame pentru saloane, verande și sufragerii.

→ Mai departe plumbuit de artă, gravuri pe sticlă și rame de aramă, precum și alte obiecte în bransa aceasta.

Să ne credeți că este în interesul D-tră dacă comandați coasa „Koronagyémánt”

Cu coasa „Koronagyémánt”

bătută odată se poate cosi ziua întreagă deoarece e făcută din oțel-diamant, coase rele și moi nu se găesc între ele.

Pentru trăsnicia siecei bucăți garanțăm

75	80	85	90	95	100	110	cm.	la comanda de
								Prețul: 1 buc. 1-80 1-90 2.- 2-20 2-40 2-50 2-60 cor. buc. 1 se dă rambursă la

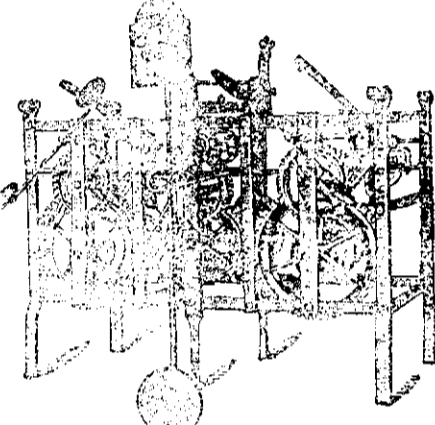
Comandele se pot face prin trimiterea banilor înainte sau pe lângă rambursă la

Leogyel Testvérek magazin de coase
 Kaposvár, Fő-utca 22 T.

Papp K.

orologer de turnuri, lăcătuș artistic, de zidiri și mașini și lucrări de aramă

Temesvár-Gyárvaros
 Fő-utca 34.

OROLOGE DE TUR
 construcția ce mai nouă și solidă pentru biserici și școli precum și reparaturile acestor fel de orologe să efectueze conștiințios și ieftin. Prelucrări de spese gratuite.

Pregătește Mașini pentru bricarea de gheață, pentru răcire, aparate de ars și chie și fabricarea berelor, produse de mare presiune și parașute necesare, cu prețuri ieftine. La privirea lucrării prezintă pe cheltuiala sa.

Un mijloc de întărire pentru bolnavii de-stomac

și pentru toți aceia, cari fie prin receală ori îngreunare de mâncări, fie prin lipsa de apetit, prin mistuirea grea, ori în urma mâncărilor prea reci, ori prea fierbinți au contractat **catar, sâșăreluri, dureri de stomac etc.**

este medicina

Baldrianum Dr. Engel.

Baldrianum se recomandă contra tuturor durerilor de stomac, are calitățile unui vin excelent, care păzește contra tuturor urmărilor precum: nervositate, insomnie, amețeli și flegmă.

În urma compoziției sale excelente, având vin de Samos, picături de Baldrian, sirop de smeură și de ci-reșe Baldrianum este de recomandat și contra constipției diareei precum și la toate cazurile, când se reclamă întărirea organismului.

Baldrianum Dr. Engel nu conține absolut nici o materie stricăcioasă și se poate întrebuința și din partea celor cu construcție mai slabă, precum dame și copii, timp mai îndelungat. E de preferat să se ia dimineața pe nemâncate și seara înainte de culcare în cantitate de un pahar de licheur. Copiii și cei slabi să ia Baldrianum în apă caldă și să-l îndulcească cu puțin zahăr.

Baldrianum Dr. Engel se află în sticle de 3 și 4 coroane în toate farmaciile din Ungaria, precum și în Arad, Aradul-nou, Ologovác, Gyorok, Ménes, Paulis, Lippa, Hidogkut, Vinga, Székesut, Pécska, Tornya, Világos, Egres, Nádas, Berzova, Orczifalva, Merczifalva, Sándorháza, Bogaros, Szerb-Sz-Péter, Perjámos, Szemlak, Sáralfalva, Nagylak. Farmaciile din Arad trimit în ori-ce parte.

Să ne păzim de imitații!
 Cereți numai
Baldrianum Dr. Engel!

Premiat în 1889 la Paris. 1866 la Budapesta și încă alte 6 distincții înființată la 1883. — L'ferant al Tehnologiei reg. ung.

„UNIVERSAL

fabrică de calapoade,
JUHÁSZ ANTAL, Békéscsab

Măsură se ia la caz de lipsă după autopsie medicală. Despărțământ separat pentru Ortopedie. Ori-ce comande, chiar și după formă de gips. Fabricațiile mele sunt din lemn uscat, bine pregătite. Scânduri de lucrat, scaune, mese de croială și ace pentru ciobotari și pantofari.

Brevetele firmei „Universal”:

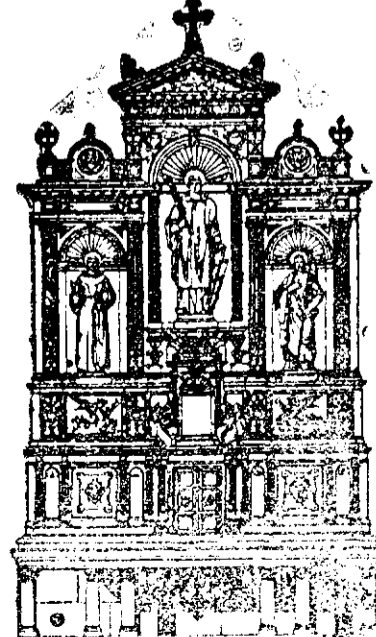
1. »Universal» pentru lărgirea încălțămintelor.
2. »Universal» calapoade, pentru cizme, mai ales ptu soldați, vânători și agricultori.
3. »Universal» mașini sistem nou.

Cereți CATALOG.

Bittenbinder József
 sculptor și arhitect de artă

Temesvár-Erzsébet
 Hatya utca 61 szám (casa pe lângă biserica Sf. Iosif)

Face totfelul de mobilier de bucatarie și de saloane așa ca: Iconostase și altare, stăpăni și lemni, amvoane și scaune, spovedanie, Siciul Domnului, Mariei de Lour, cristelnițe, la stațiune, sculptură în relief sau în strâni, pictură de biserică și de saloane.

Renovează în stil altare vechi, an și statui, aurește și mai morează curent, preliminar de spese și gratuit. — Dacă sunt chemat să examinez lucrul, mă duc numai pe cheltuiala mea proprie.

Szántó Jenő,

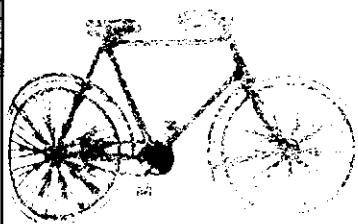
mehanic în Dés

Recomandă fabricatele cele mai bune de

mașini de cusut,
mașini de scris,
gramamafoane
și biciclete

precum și atelierul său pentru reparații. Ține în depozit biciclete nouă și uzate dela 65-110 fl., precum și diferite piese pentru mașini de cusut, biciclete, gramamafoane și

mașini de scris pe lângă prețuri ieftine.

PEPINIERELE VÁSÁRHELYI & HAIDU BIHARDIÓSZEG.

Un milion vițe americane altoite cu și fără rădăcini de 1 an și 2 ani.

Cultivează și liferează cele mai alese soiuri: *Române, Franceze și Ungare.* — Servește cu cele mai renumite vițe de **Delaware** producătoare de cel mai fin și bine plătit vin, recunoscut în lume. — Comandele se efectuează prompt și în *calitate inescapabilă* ga-

rantată, cu 30-40% mai ieftine ca la toate pepinierele din Ungaria și România. Vițele noastre toate sunt autentice, selecționate, dezvoltate, cu rădăcini mari și viguroase ca de 2 ani, lăstari crescuți peste 50-100 cm. și portaltolul în perfecta stare a sănătății, după cum testează certificatul din *Catalogul* mai recent, care la cerere se trimite ori și cui gratis și franco. —

Este în interesul oa. public, că fiind șederile foarte multe, să grăbească cu comenziile spre a putea avea varietățile dorite. La ședere sunt rugați a ne arăta adresa exactă și în care ziar au cerut anunțul nostru.

Teleton 982.

Balog Sándor,

cărnățarie și depozit de șuncă de Praga.

Budapest, VII., Rottenbiller-utca 66.

Recomandă:

Șuncă de Praga,

calitatea cea mai bună, fără os, care e cea mai preferabilă comercianților, — putându-se tăia excelent.

Recomandă diferite soiuri de cărnățării cu prețuri ieftine — Catalog trimite gratuit.

Salon de haine bărbătești

J. Schneider, Sibiu

Hermannsplatz 8, etajul I.

Palatul Habermann. (Nagyszeben).

MOTOARE

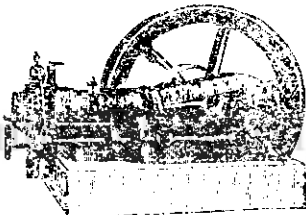
ȘI LOCOMOBILE

cu gaz, olei și benzin.

Liferare promptă

Condiții convenabile de plată!

Garantă pe timp îndelungat!

Fabrica de motoare din Drezda societate pe acții.

Cea mai mare și mai veche fabrică de motoare din Germania.

AGENTURA GENERALĂ PENTRU UNGARIA:

GELLÉRT IGNÁCZ és TÁRSA

BUDAPEST, V., KOHÁRY-UTCA 4 (Alkotmány-utca sarok).

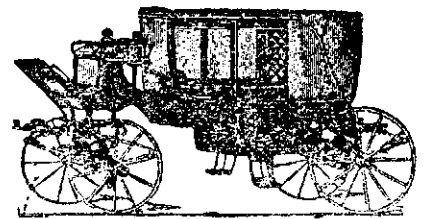
Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni de mașini este a lui

Kovács István

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS str. Fröbel nr. 58 (oasa proprie),

fabricant de trăsuri și autocaroserie

furnizorul postelor reg. ung. și mehanizmele militare.

Mare deposit permanent de totfelul de trăsuri și calese noi și folosite.

Atelier de reparatură. Ateliere de făurire, rotarie și de lustruit.

Fiind cumpărarea pianelor afacere de încredere,

cea mai bună garantare dă în astfel de cazuri, renumele unei firme de o vechime de 40 de ani. Astfel zace în interesul ori-cărui cumpărător, ca înainte de cumpărare să privească depozitul firmei

TRISKA J. Cluj — Kolozsvár, Strada Bartha Miklós 14.

cu pianele cele mai renumite fabrici streine, cari se vând cu prețul fabricii, chiar și pe lângă plățire în rate.

Singura agentură din Ardeal a pianelor »Wirth«.

Are în depozit plane: Schiedmayer, Bösendorfer, Ehrbar, Winkeimann, Förster, Stingl, Stelzhammer, Richter, Gössl.

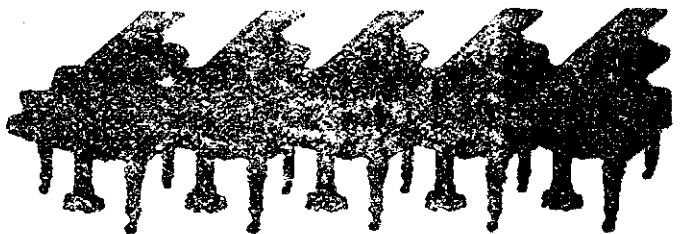
Pianele vechi se prețuiesc și se schimbă cu altele nouă, pe lângă plățirea diferenței.

Efectuează reparaturile cele mai gingașe și acordează cu acuratețe.

10 ani garanță

și acordare gratuită de un an.

Scrisorile de recunoștință stau la dispoziția cumpărătorilor. — Telefon 419.

Prăvălie nouă!

PREVARITURA és MANDL

PRAVĂLIE DE ARTICLII DE MODĂ PENTRU

BĂRBAȚI ȘI FEMEI, PRAVĂLIE DE ALBITURI

BISERICA-ALBĂ (FEHÉRTEMLÖM) str. Vásár nr. 68.

Aducem la cunoștința on. public din BISERICA-ALBĂ și jur, că în magazinul nostru de articlii de modă pentru bărbați, femei și de albituri se capătă următoarele mărfuri excelente și moderne cu prețuri fixe foarte ieftine:

ARTICLII PENTRU BĂRBAȚI: cămeși albe și în culori, pantaloni albi, gulere, manșete, cravate, năfrămuțe, mănuși de ață și de piele, cioropi, bastoane, ploiere, tabachere, pungi, etc.

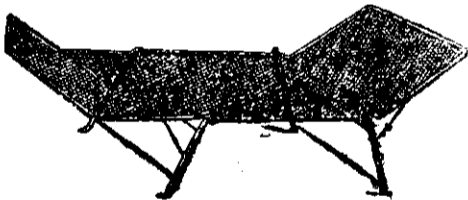
ARTICLII PENTRU FEMEI: cămeși, halaturi, gulere brodate, năfrămuțe, ciorapi, rocuri brodate, mănuși de ață și de piele, ploiere, parasole, corsete veritabile franceze, voaluri pentru mirese și pentru față, reticule, jupoane, șorturi.

ARTICLII MĂRUNȚI: dantele, toffelul de mătăsuri pentru decoruri, precum și toffelul de articlii mărunți.

PROHÁSZKA JÁNOS

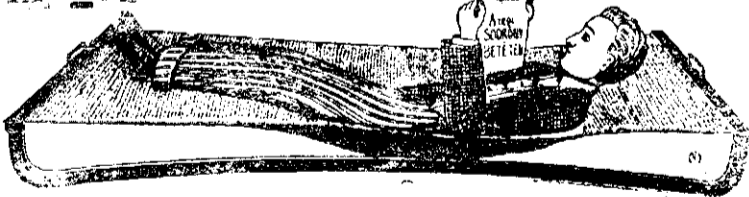
FABRICANT DE MOBILE DE FER ȘI DE ARAMĂ

Budapesta, VI., str. Gróf Zichy Jenő nr. 46.

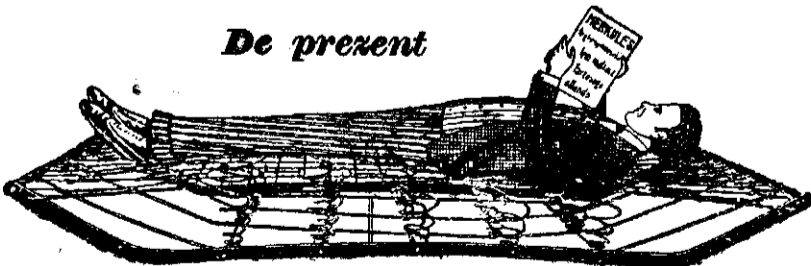

Durmitul sănătos lungeste viața!

Mai înainte

De prezent

- Aparat ușor și veritabil de aramă, liber de insecte și de praful cor. 13—
- Matrațe de sistem vechiu, cu corzi așezate se reparază ieftin.
- Matrațe cu corzi din fier . . . . . Cor. 17—
- Paturi de fier cu decorație de aramă, cu matrațe din fier . . . . . 32—
- Paturi de aramă cu matrațe din fier bun . . . . . 72—
- Paturi de fier cari se pot închide, cu 3 matrațe . . . . . 17—
- Matrațe de fier cu cadre de fier, executate bine 11-50
- Matrațe de fier în cadre de lemn . . . . . 7—

Vânzare de mobile de fier și aramă cu prețuri foarte ieftine.

Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm ca mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu serisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:
ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.

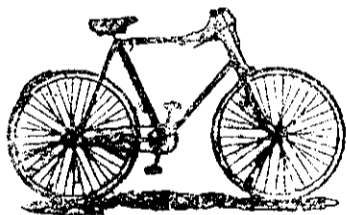
(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belváros str. Jenő-herceg w. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare completă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Luerări de dactilografie, copieri și ajutorul mașinei dactilografice se execută cu prețurile cele mai ieftine. — Hectografe și toffelul de rechizite dactilografice și briciații americane-engleze, cu prețurile cele mai convenabile.

In departământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și toffelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

Dacă pentru banii d-tale voiești să cumperi marfă bună ! pe lângă plățiri în rate și dacă eventual ai lipsă de

mașini de cusut, revolvere, sau orice geamantane pentru călătorie acestea să le cumperi în **ORADEA-MARE** piața Szent László în prăvălia lui

Kalenda János

unde se află singurul magazin de renumitele biciclete HELICAL și PUCH. Tot aici se mai află și mașini de frământat „IDEAL”, precum și mare atelier pentru reparaturi.

